

På grund af hvad salunda förekommer hemställer utskottet:

att stadsfullmäktige må förklara staden med tacksamhet mot-
taga gåfvan af ifrågavarande till prydande af östra ingången till
Berzelii park afsedda konstverk samt uppdraga åt beredningsutskottet
att till gifvarinnan fröken Eva Bonnier framföra stadens tack-
sägelse;

att åt drätselnämndens andra afdelning må uppdragas att å
de afsedda platserna uppsätta konstverken samt verkställa för
uppsättningen erforderlig grundläggning; och

att till bestridande af kostnaden för berörda arbeten må an-
visas den därför förslagsvis beräknade kostnadssumman 2,000
kronor.

Stockholm den 5 mars 1908.

Å beredningsutskottets vägnar:

SIXTEN VON FRIESEN.

N:r 62. (Bih. n:r 14.)

Utlåtande med anledning af det betänkande, som afgifvits af
den utaf stadsfullmäktige tillsatta kommitté för utred-
ning af frågan om angränsande områdens införlifvande
med hufvudstaden. (B)

Genom öfverståhållareämbetets remiss den 4 november 1904 fingo stads-
fullmäktige till sig öfverlämnad en note ur protokollet öfver justitiedepartments-
ärenden för den 17 juni samma år med anmodan att till öfverståhållareämbetet

inkomma med underdånigt yttrande, huruvida ej de tätt bebyggda samhällen, som äro belägna intill Stockholm, lämpligen borde med staden införlifvas och hvilka af dessa samhällen som i sådan händelse därvid närmast borde ifrågakomma.

Den 24 februari 1905 beslöto stadsfullmäktige tillsätta en särskild kommitté af sju personer med uppdrag att utreda frågan om angränsande områdens införlifvande med Stockholm. Den 20 påföljande mars utsågos sju personer till ledamöter i denna kommitté.

Efter det kommittén i ärendet inhämtat yttranden af folkskoleöfverstyrelsen, fattigvårdsnämnden, öfverståthållareämbetet för polisärenden, öfverståthållareämbetet för uppboråsärenden, hälsovårdsnämnden, direktören för stadens renhållningsverk, drätselnämndens första afdelning, drätselnämndens andra afdelning, mantalsnämnden, magistraten och gasverksstyrelsen, har kommittén till stadsfullmäktige ingifvit ett den 30 december 1907 dagtecknad, af ofvannämnda yttranden äfvensom af andra handlingar åtföljt betänkande.

I detta betänkande uttalar kommittén som sin mening, att ett införlifvande af grannkommunerna med Stockholms stad bör äga rum på hufvudsakligen följande grunder, nämligen:

att grannkommunerna i kommunalt, administrativt och judiciellt hänseende förenas med Stockholms stad;

att i afseende å de ecklesiastiska förhållandena ej sker annan ändring än den, som blifver en följd däraf att folkskoleväsendet i Stockholm utgör en för hela staden gemensam angelägenhet;

att alla stadens samt kommunernas och municipalsamhällenas tillhörigheter af fast och lös egendom samt inkomster, hvilka icke äro afsedda för kyrkliga ändamål, skola tillfalla den gemensamma kommunen äfvensom folkskolehus och andra anstalter för folkundervisningen det gemensamma skoldistriktet;

att staden i sin helhet öfvertager ansvarsskyldigheten för de borgerliga kommunernas samt municipalsamhällenas samtliga skulder och förbindelser äfvensom de särskilda skoldistriktens skulder och förbindelser för folkskoleväsendet, allt efter afdrag af den kapital- och räntebetaling, som därå bör verkställas före den dag, då införlifningen äger rum;

att de införlifvade områdenas invånare skola vara lika med stadens invånare berättigade att tillgodonjuta de förmåner, som allmänna stiftelser åt stadens invånare eller vissa klasser af dem bestämma, och att stadens invånare skola hafva lika rätt i afseende å de allmänna stiftelser, hvilka tillhöra de införlifvade områdena;

att staden i sin helhet skall ombesörja och bekosta fattig- och sjukvård, brandväsande, polisbevakning samt alla andra kommunala anstalter och angelägenheter inom stadens hela område;

att staden i sin helhet skall från tiden för socknarnas införlifning med staden ombesörja och bekosta allt underhåll af allmänna vägar inom såväl socknarnas som stadens förutvarande område;

att alla kommunala utgifter, inberäknadt kostnaden för allmänna väghållningen, skola af stadens och de införlifvade kommunernas invånare gemensamt och efter en och samma grund utgöras; skolande de införlifvade områdenas invånare i stadens angelägenheter åtnjuta enahanda rösträtt som stadens invånare;

att den förändrade indelningen af Bromma socken ej medför rubbning i den vederbörande fastigheter inom nämnda socken nu tillkommande rätt till häradsallmänning; samt

att afveckling sker mellan å ena sidan de till införlifning ifrågasatta socknarna och å den andra de gemensamheter, dit de nu höra (väghållningsdistrikt, tingshusbyggnadsskyldige, landsting), hvilken afveckling bör ske på grundvalen af att staden afstår från alla anspråk på de å socknarna belöpande andelar i gemensamheternas fasta och lösa egendom, dock att staden bör förbehålla sig rätt till skälig andel i de kassor, som för något för gemensamheten samfäldt behof kunna vara samlade, äfvensom öfvertaga andel i betalningsansvaret för gemensamheternas gäld, i den mån sådant i betraktande af hvad staden å sin sida afstår må finnas billigt.

Med hänsyn till hvad kommittén i sitt betänkande anført, tillstyrker kommittén, att stadsfullmäktige för sin del måtte *dels* besluta, att Nacka, Brännkyrka, Lidingö, Solna och Bromma socknar med Sundbybergs köping skola i ofvannämnda hänseenden införlifvas med Stockholms stad, *dels ock* för vinnande af berörda ändamål inbjuda ifrågavarande kommuner — eller den eller de bland dem, som stadsfullmäktige anse böra till införlifning ifrågakomma — samt öfriga menigheter, som af frågan beröras, att hvar så vidt honom angår genom utsedda ombud med för staden valda kommitterade underhandla i frågan om kommunernas införlifning med Stockholms stad, äfvensom, efter det omförmälda underhandlingar afslutats och, där så finnes nödigt, kommunerna och menigheterna själva eller deras representanter blifvit hörda, till kungl. maj:t ingå med den underdåniga framställning i ämnet, hvartill stadsfullmäktige med hänsyn till underhandlingarnas resultat finna sig föranlåtna.

Utskottet har, efter tagen del af kommittébetänkandet och de vid detsamma fogade handlingarna, med gillande af de utaf kommittén föreslagna hufvudgrunderna för inkorporeringen funnit sig böra biträda kommitténs hemställan.

Utskottet anser sig härvid böra framhålla, att det utan tvifvel är af synnerlig vikt, att detta ärende vinner en så skyndsam behandling som möjligt. För uppnående af detta mål synes det lämpligast, att stadsfullmäktige snarast möjligt utse delegerade att å stadens vägnar underhandla med vederbörande kommuner och öfriga menigheter, som af frågan beröras, samt därefter till stadsfullmäktige inkomma med utlåtanden och förslag i ämnet. För det fall att uppgörelse fortare kan komma till stånd med en kommun än med en annan, torde de delegerade själfva böra afgöra, huruvida de lämpligen skola till stadsfullmäktige ingifva yttranden och förslag angående någon eller några kommuner i sänder eller de böra på en gång anmäla resultatet af samtliga underhandlingarna.

För vinnande af en snabb och lycklig lösning af denna omfattande och för staden betydelsefulla fråga synes det utskottet nödvändigt, att de delegerade utom annat biträde hos sig anställa en fullt sakkunnig och kompetent person, och att denne härför erhåller så stor ersättning, att han odeladt kan ägna tid och krafter åt sitt ifrågavarande uppdrag.

Hvad beträffar antalet af dessa delegerade, har det synts utskottet, att detta antal lämpligen kan begränsas till tre.

Då stadsfullmäktige med föranledande af den främst här ofvan omförmälda kungl. remissen i underdånig skrifvelse af den 24 februari 1905, jämte det fullmäktige anmälde sitt beslut om tillsättande af en kommitté för utredning af frågan om angränsande områdets införlifvande med hufvudstaden, tillika anhållit, att, sedan kommittén afgifvit betänkande och detta af fullmäktige behandlats, få inkomma med yttrande i anledning af den berörda remissen, torde, vid bifall till hvad utskottet här nedan under 1:o och 2:o föreslagit, dessa fullmäktiges beslut böra såsom sådant yttrande anmälas hos kungl. maj:t.

På grund af hvad sålunda anförts och under hänvisning till kommittébetänkandet får utskottet hemställa:

1:o att stadsfullmäktige måtte, med förklarande att Nacka, Brännkyrka, Lidingö, Solna och Bromma socknar med Sundbybergs köping enligt stadsfullmäktiges åsikt böra införlifvas med Stockholms stad i hufvudsak enligt de af kommitterade angifna grunder, besluta, att för vinnande af berörda ändamål underhand-

lingar skola inledas med ifrågavarande kommuner samt öfriga menigheter, som af frågan beröras;

2:o att stadsfullmäktige ville utse tre personer att å stadens vägnar föra dessa underhandlingar samt därefter inkomma med utlåtande och förslag i ämnet, med rätt för dessa delegerade att hos sig anställa särskildt afönade biträden; samt

3:o att, vid bifall till hvad under 1:o och 2:o föreslagits, stadsfullmäktiges beslut i ämnet må, såsom fullmäktiges yttrande i anledning af den nådiga remissen af den 17 juni 1904, i underdånig skrifvelse anmälas hos kungl. maj:t.

Stockholm den 5 mars 1908.

Protokoll, hållet vid Stockholms stadsfullmäktiges sammanträde å stora rådskammaren den 5 mars 1908 M. 6 a. 16

Å beredningsutskottets vägnar:

SIXTEN VON FRIESEN.

§ 1.

Föruttagades utrop, hvarvid blefvo antecknade såsom främmande med förfall, som af stadsfullmäktige godkändes, herrar J. Andersson, Johan Andersson, Bohman, Bojs af Gånåke, Ekman, Färnholius, Hedanblad, Lindqvist, Martin, Pogelow, Rabe, Romare, greve von Rosen, Sundell, Warburg, Welin och Wickman. Sjämare uppträdde under behandlingen af det i § 2 nämnda utropet herrar Dyrsson, Rabe, Romare, greve von Rosen, Warburg och Wickman samt under öfverläggningen i det nämnda utropet herr Martin.

§ 2.

Utskottet på fördragsgästlistan hade uppförts beredningsutskottets utlåtande nr 65 med anledning af överstyrelsens framställda del i den återkommande frågan om ändring i de faste skattelagarna för direktören vid gas- och elektricitetsverken. Utskottet hade vidare utlåtande om ändringar i afgränsningen för värdet dels om antagning af ny instruktion för desamma och dels om särskildt utlåtande om föreslagna belopp angående de fastigheterna vid

... för att kunna ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

... och ...

Stockholm E. L. Beckmans boktr. 1905

STOCKHOLMS STADSFULLMÄKTIGES PROTOKOLL.

Häft. 7.

1908.

Måndagen den 23 mars.

Se sid. 105.

Justeradt i stadsfullmäktiges beredningsutskott den 30 mars 1908.

Sixten von Friesen.

*Protokoll, hållet vid Stockholms stadsfullmäktiges
sammanträde å stora börssalen måndagen den 23 mars
1908 kl. 6 e. m.*

§ 1.

Förrättades upprop, hvarvid blefvo antecknade såsom frånvarande med förfall, som af stadsfullmäktige godkändes, herrar C. J. Andersson, Johan Andersson, Bohman, Boije af Gennäs, Dyrssen, Förselius, Hedenblad, Lindqvist, Martin, Pegelow, Rabe, Richert, Romare, greve von Rosen, Sundell, Warburg, Welin och Wickman. Senare uppkommo under behandlingen af det i § 2 omförmälda ärende herrar Dyrssen, Rabe, Romare, greve von Rosen, Warburg och Wickman samt under öfverläggningen i det ärende, som omförmäles i § 6, herr Martin.

Upprop.
Böter.

§ 2.

Främst på föredragningslistan hade uppförts beredningsutskottets utlåtande n:r 65 med anledning af gasverksstyrelsens framställning dels i den återremitterade frågan om ändring i de fastställda lönevillkoren för direktören vid gas- och elektricitetsverken dels om ändringar i öfrigt i lönestaten för verken, dels om antagande af ny instruktion för desamma och dels om särskildt be- myndigande att föra stadens talan angående dess fastigheter vid och vattenrätt i Dalälven.

Ändringar i
lönestaten för
gas- och
elektricitets-
verken m. m.
U 65. B 32.
S 68, 69.

Sedan stadsfullmäktige vid behandling den 7 oktober 1907 af utskottets utlåtande n:r 250 för samma år med anledning af framställning från gasverksstyrelsen om ändring i de fastställda lönevillkoren för direktören vid gas- och elektricitetsverken beslutat återförvisa ärendet till gasverksstyrelsen samt utskottet förty däri begärt förnyadt yttrande af styrelsen, så hade denna i skrifvelse till utskottet af den 24 sistlidne februari afgifvit nytt förslag i fråga om villkoren för anställning vid och afgang från direktörsbefattningen samt i sammanhang härmed *dels* framlagt förslag till vissa ändringar i den gas- och elektricitetsverken gällande lönestaten, däribland att från och med den 1 april 1908 skulle upptagas en öfveringenjör i hvardera af staterna för gasverket och för elektricitetsverket med förutom bostads- och andra förmåner följande aflöningar:

lön.....	kr. 7,000: —
tjänstgöringspenningar	» 3,000: —
2 ålderstillägg, hvardera å.....	» 1,000: —

dels under framhållande, att styrelsens nuvarande benämning »styrelsen öfver Stockholms gasverk» borde förändras till »styrelsen öfver Stockholms gas- och elektricitetsverk», aflämnat förslag till instruktion för den styrelse, som skulle fungera under den ändrade benämningen, *dels ock* gjort framställning om särskildt bemyndigande för den nuvarande styrelsen att föra stadens talan angående dess fastigheter vid och vattenrätt i Dalälven.

I nu förevarande utlåtande hemställde utskottet:

1:o) att stadsfullmäktige, utan att nu ingå i pröfning af de af gasverksstyrelsen i dess förutnämnda skrifvelse af den 24 sistlidne februari i öfrigt föreslagna tjänste- och löneregleringar vid gas- och elektricitetsverkens stater, måtte, med ändring i hithörande delar af de för direktören vid de båda verken beslutade lönevillkor, beträffande anställning vid och afgang från direktörsbefattningen antaga följande ändrade bestämmelser:

Direktören tillsättes af styrelsen genom förordnande tills vidare. I händelse han antingen på grund af sjukdom befinnes till nöjaktig vidare tjänstgöring oförmögen eller ock utan egen begäran nödgas afgå från sin befattning, utan att på grund af tjänstefel hafva förverkat densamma, skall han, därest han i minst 5 år tjänstgjort såsom direktör, vara berättigad att i pension uppbära 3,000 kronor samt, där afgang sker vid eller efter 10, men

före 15 tjänsteår, 4,000 kronor, och, där afgången äger rum vid eller efter 15, men före 20 tjänsteår, 5,000 kronor. Skulle han vid sådan afgång innehafva 20 tjänsteår, utan att dock hafva uppnått 60 lefnadsår, utgår hans pension med 6,000 kronor;

2:o) att stadsfullmäktige för sin del måtte besluta, att den hittillsvarande styrelsen öfver Stockholms gasverk skall benämnas »styrelsen öfver Stockholms gas- och elektricitetsverk», samt för denna styrelse, med upphäfvande af den af kungl. maj:t den 24 mars 1883 fastställda »instruktion för styrelsen öfver Stockholms gasverk», antaga och kungl. maj:ts pröfning underställa instruktion af den lydelse, ett utskottets utlåtande bifogadt förslag utvisade; samt

3:o) att stadsfullmäktige måtte bemyndiga styrelsen öfver hufvudstadens gasverk att vid alla öfver- och underdomstolar, exekutionssäten och öfriga myndigheter mot hvem det vara mände anhängiggöra, utföra och bevaka Stockholms stads talan *dels* i allt hvad anginge den enligt kontrakt mellan styrelsen och Söderfors bruks aktiebolag den 21 december 1904 från aktiebolaget inköpta mark å ömse sidor om Dalälven med rätt till vatten och fiske, *dels* angående anläggningar för tillgodogörande af vattenkraft i Dalälven, anordningar för flottleder därstädes och andra i samband med sådana frågor stående förhållanden samt *dels* beträffande de fastigheter, som i och för dylika ändamål ytterligare kunde komma att för stadens räkning förvärfvas med rätt tillika för styrelsen att förordna ombud, med oinskränkt substitutionsrätt.

Punkten 1.

Efter föredragningen af denna punkt uppstod öfverläggning, däri hvar efter annan deltog herrar Ramström, Wallenberg, Rystedt, vice ordföranden, Ramström, Fränkel, Rystedt och vice ordföranden.

Såsom herr ordföranden erinrade, kvarstodo vid öfverläggningens slut yrkanden: 1:o) att utskottets i punkten gjorda hemställan måtte bifallas; samt 2:o) af herr *Rystedt*, att stadsfullmäktige ville på det sätt godkänna hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt, att fullmäktige antog de af utskottet föreslagna ändrade bestämmelser rörande anställning vid och afgång från befattningen såsom direktör vid gas- och elektricitetsverken samt dessutom beslutade inrättande af två öfveringenjörsbefattningar, den ena vid gas- och den andra vid elektricitetsverket, med de

aföningsförmåner, som af gasverksstyrelsen i dess föreliggande skrifvelse i ämnet föreslagits.

Jämlikt dessa yrkanden gjordes propositioner, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 2.

På förslag af herr ordföranden beslöts, att det i punkten afsedda instruktionsförslaget skulle på det sätt behandlas, att först föredroges förslagets olika paragrafer i nummerföljd, utan att uppläsas, såvida ej uppläsning af någon särskild paragraf begärdes, därefter det till instruktionsförslaget fogade öfvergående stadgande, vidare förslagets rubrik och sist utskottets i afseende å punkten gjorda hemställan.

§ 1.

Efter det ordet innehafts af herrar Hernlund och vice ordföranden, godkändes paragrafen.

§§ 2—16.

Godkändes.

»Öfvergående stadgande», *instruktionsförslagets rubrik*: »Instruktion för styrelsen öfver Stockholms gas- och elektricitetsverk» samt *utskottets hemställan*.

Blefvo likaledes godkända.

Punkten 3.

Utskottets i denna punkt gjorda hemställan bifölls.

§ 3.

Härnäst förekom beredningsutskottets utlåtande n:r 66, innefattande hemställan:

1:o) att stadsfullmäktige måtte i anledning af en gasverksstyrelsens skrifvelse till fullmäktige af den 24 sistlidne februari besluta, att i mom. c) af punkt 8:o) af »Villkor och bestämmelser

Ändring i bestämmelserna rörande pensionering af verk-mästare vid gasverket m. m.

U 66. S 70.

i afseende å tillämpningen af den år 1905 fastställda lönereglering för tjänsteinnehafvare å Stockholms stads lönestater verkmästarne vid gasverket skola upptagas bland de befattningshafvare, för hvilka medgifvits nedsättning till 30 år af den enligt regeln för full pensions erhållande bestämda tjänstetid; samt

2:o) att, vid bifall till hvad ofvan under 1:o) blifvit föreslaget, gasverksstyrelsens angående pensionering af verkmästaren L. G. Ljungström uti berörda skrifvelse gjorda framställning icke måtte till någon stadsfullmäktiges särskilda åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan blef vid punktvis skedd föredragning bifallen.

§ 4.

I memorialet n:r 67 hade beredningsutskottet hemställt: att stadsfullmäktige måtte återkalla sitt den 1 februari 1890 meddelade beslut om utgifvande hvar tredje år af förteckning å i Stockholms stads stat uppförda innehafvare af ämbeten och tjänster.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Med bifall till hvad beredningsutskottet i sitt utlåtande n:r 54 föreslagit, beslöto stadsfullmäktige bemyndiga drätselnämndens första afdelning att, därest godvillig öfverenskommelse ej kunde träffas om förvärfvande åt staden af den för utläggning till Söder Mälarstrand behöfliga del af egendomen n:r 1 och 2 i kvarteret Guldfjärden mindre, gå i författning om markens tillvinnande åt staden i den ordning, som finnes bestämd angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof.

§ 6.

I beredningsutskottets härefter föredragna utlåtande n:r 55 hade utskottet föreslagit stadsfullmäktige besluta:

att godkänna under förbehåll om sådant godkännande den 11 februari 1908 mellan drätselnämndens första afdelning, å ena, samt f. d. kamreraren Conrad Landelius och byggmästaren Johan Fredrik Göranson, å andra sidan, afslutadt, i bihanget n:r 26 aftryckt aftal om köp af fastigheterna n:r 2 och 3 i kvarteret Polacken och lämna afdelningen uppdrag att betala köpeskillingen med medel,

Återkallelse af beslut om utgifvande af matrikel å innehafvare af ämbeten och tjänster hos staden.

M 67.

Expropriation af en del af egendomen n:r 1 och 2 i kv. Guldfjärden mindre.

U 54. S 71.

Köp af fastigheterna n:r 2 och 3 i kv. Polacken.

U 55. B 26.

S 72.

som anslagits till förvärfvande af fastigheter för gaturegleringar, samt att i öfrigt bringa aftalet till verkställighet.

Reservation hade afgifvits af herrar *Herlitz*, *Warburg* och *Bendixson*, hvilka ansett, att utskottet bort hafva afstyrkt godkännande af ifrågavarande köpekontrakt.

I denna fråga uppstod öfverläggning, därunder yttranden afgäfvos af herrar *Warburg*, *Hammarlund*, *Bendixson*, *Hallström*, *Herlitz*, *Josef Carlsson*, *Lamm*, *Söderlund*, *Martin*, *Bendixson*, vice ordföranden, *Rystedt*, *J. L. Eklund*, *Söderlund*, *Warburg*, *Gustaf Nilson*, *Dyrssen*, *Hallström*, *Wickman*, *Söderlund* och *Tengdahl*.

Under öfverläggningen hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag därå; samt 3:o), af herr *Söderlund*, att ifrågavarande ärende måtte återremitteras till utskottet.

Jämlikt dessa yrkanden gjorde herr ordföranden propositioner och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes samt anställdes, sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag, öfver följande dessförinnan godkända omröstningsproposition:

Den, som godkänner utskottets i nu förevarande utlåtande n:r 55 gjorda hemställan, röstar ja;

Den, det ej vill, röstar nej;

Vinner nej, har utskottets hemställan af stadsfullmäktige afslagits.

Den nu verkställda voteringen utföll med 69 ja mot 20 nej, hvadan fullmäktige fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionen. På sätt anteckningslistorna n:r 1 utvisa, röstades ja af herrar vice ordföranden, *d'Ailly*, *Alderin*, *Alexanderson*, *Almgren*, *Axel N. Andersson*, *Axelson*, *Brundin*, *Buhre*, *Josef Carlsson*, *Clason*, *Dahlberg*, *Dyrssen*, *Edberg*, *Joh. Ludv. Eklund*, *Elmqvist*, *Enell*, *Fries*, *Fränkel*, *Granholm*, *Hallström*, *Hammarlund*, *Hernlund*, *Heurlin*, *Hildestrand*, *Hjortzberg*, *Jonsson*, *Kinander*, *Kinnwall*, *Lagergren*, *Lamm*, *friherre Langenskiöld*, *Larsson*, *Laurent*, *Laurentz*, *Lindhagen*, *Lindmark*, *Lund*, *Lundbergh*, *Lundström*, *A. E. Magnusson*, *Marcus*, *Martin*, *Fredrik Nilsson*, *Gustaf Nilson*, *Norblad*, *Norström*, *Ohlsson*, *Olin*, *Palme*, *Piehl*, *Rabe*, *Ramstedt*, *Ramström*, *Romare*, *grefve von Rosen*, *Rosengrén*, *Rystedt*, *Schönthal*, *Sjögren*, *Sjöström*, *Sondén*, *Söderberg*, *grefve Taube*, *Thelander*, *Wahlin*, *Wallenberg*, *Wickman* och *G. F. Östberg* samt nej af herrarna ordföranden, *Bendixson*, *Ceder*, *Oskar Eklund*,

Herlitz, Höglund, Gustaf Karlson, Kjellberg, Klefbeck, von Koch, Lagerheim, Lagerholm, Karl G. Magnusson, Medin, Staf, Söderlund, Tengdahl, Warburg, Wassberg och Wester.

§ 7.

I öfverensstämmelse med hvad beredningsutskottet i sitt utlåtande n:r 56 hemställt, beslöto stadsfullmäktige:

att godkänna under förbehåll om sådant godkännande den 11 februari 1908 mellan drätselnämndens första afdelning och fabrikören Gustaf Adolf Samuelson afslutadt, i bihanget n:r 27 aftryckt aftal om köp af den delvis å ofri eller stadens grund belägna egendomen n:r 2 och 3 i kvarteret Bonden större och lämna afdelningen uppdrag att betala köpeskillingen med medel, som anslagits till förvärfvande af fastigheter för gaturegleringar, samt att i öfrigt bringa aftalet till verkställighet.

Köp af
egendomen
n:r 2 och 3
i kv. Bonden
större.

U 56. B 27.
S 73.

§ 8.

Med bifall till hvad beredningsutskottet i sitt utlåtande n:r 57 föreslagit, beslöto stadsfullmäktige:

att godkänna under förbehåll om sådant godkännande den 18 februari 1908 mellan drätselnämndens första afdelning och bostadsaktiebolaget Isis afslutadt, i bihanget n:r 29 aftryckt aftal om köp af den för utläggning till Nybrogatan erforderliga del af tomten n:r 10 i kvarteret Rudan mindre i Hedvig Eleonora församling och lämna afdelningen uppdrag att betala köpeskillingen med medel, som anslagits till förvärfvande af fastigheter för gaturegleringar, samt att i öfrigt bringa aftalet till verkställighet.

Köp af en
del af kv.
Rudan mindre
i Hedvig
Eleonora
församling.

U 57. B 29.
S 74.

§ 9.

På sätt beredningsutskottet i sitt utlåtande n:r 58 föreslagit, beslöto stadsfullmäktige:

att godkänna under förbehåll om sådant godkännande den 25 februari 1908 mellan drätselnämndens första afdelning och änkefru Edla Wilhelmina Henning, född Wretström, afslutadt, i bihanget n:r 36 aftryckt aftal om köp af fastigheten n:r 1 i kvarteret Skinnarviksberget och lämna afdelningen uppdrag att betala köpe-

Köp af
fastigheten
n:r 1 i kv.
Skinnarvika-
berget.

U 58. B 36.
S 75.

skillingen med medel, som anslagits till förvärfvande af fastigheter för gaturegleringar, samt att i öfrigt bringa aftalet till verkställighet.

§ 10.

Köp af fastigheten n:r 10 i kv. Blompottan. U. 59. B. 37. S. 76.

I öfverensstämmelse med hvad beredningsutskottet i sitt utlåtande n:r 59 hemställt, beslöto stadsfullmäktige:

att godkänna under förbehåll om sådant godkännande den 3 mars 1908 mellan drätselnämndens första afdelning, å ena, samt f. d. kaptenen S. L. Brobergs sterbhusdelägare: änkefru Sofia Fredrika Broberg, född Statlander, samt kaptenen Harald Almqvist och hans hustru Signe Almqvist, född Broberg, å andra sidan, afslutadt, i bihanget n:r 37 aftryckt aftal om köp af fastigheten n:r 10 i kvarteret Blompottan och lämna afdelningen uppdrag att betala köpeskillingen med medel, som anslagits till förvärfvande af fastigheter för gaturegleringar, samt att i öfrigt bringa aftalet till verkställighet.

§ 11.

Revisionsberättelse öfver 1906 års fattigvårdsförvaltning. U. 60. B. 94 för 1907 och 22.

Föredrogs beredningsutskottets utlåtande n:r 60 med anledning af revisionsberättelsen öfver 1906 års fattigvårdsförvaltning, i hvilket utlåtande utskottet hemställt, att ansvarsfrihet för 1906 års förvaltning måtte meddelas fattigvårdsnämnden och nämnden underlydande styrelser.

Hvad utskottet sålunda hemställt bifölls efter en öfverläggning, i hvilken i nu angifven ordning deltog herrar Lagergren, Tengdahl, Axel Andersson, Lagergren, Fries, Tengdahl och Axel Andersson.

§ 12.

Gåfva af konstverk afsedda att uppställas vid Berzelii park. U. 61. S. 77.

Härefter förekom beredningsutskottets utlåtande n:r 61 med anledning af erbjuden gåfva till staden af konstverk afsedda att uppställas vid östra ingången till Berzelii park.

I skrifvelse den 15 sistlidne december till Stockholms stads drätselnämnd hade en af fröken Eva Bonnier utsedd kommitté å fröken Bonniers vägnar till Stockholms stad såsom gåfva hembjudit två af skulptören Carl Millés komponerade och i granit huggna björngrupper med tillhörande piedestaler och barriärer i samma materiel, afsedda att uppställas vid östra ingången till Berzelii

park, under förutsättning att staden bekostade den för ändamålet erforderliga grundläggningen och arbetet med uppsättningen.

I nu förevarande utlåtande hemställde utskottet:

att stadsfullmäktige måtte förklara staden med tacksamhet mot taga gåfvan af ifrågavarande till prydan af östra ingången till Berzelii park afsedda konstverk samt uppdraga åt beredningsutskottet att till gifvarinnan fröken Eva Bonnier framföra stadens tack-sägelse; att åt drätselnämndens andra afdelning måtte uppdragas att å de afsedda platserna uppsätta konstverken samt verkställa för uppsättningen erforderlig grundläggning; och att till bestridande af kostnaden för berörda arbeten måtte anvisas den därför förslagsvis beräknade kostnadssumman 2,000 kronor.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Till behandling förelåg beredningsutskottets utlåtande n:r 62 med anledning af det betänkande, som afgifvits af den utaf stadsfullmäktige tillsatta kommitté för utredning af frågan om angränsande områdens införlifvande med hufvudstaden.

Genom öfverståthållareämbetets remiss den 4 november 1904 fingo stadsfullmäktige till sig öfverlämnad en note ur protokollet öfver justitiedepartementens ärenden för den 17 juni samma år med anmodan att till öfverståthållareämbetet inkomma med underdånigt yttrande, huruvida ej de tätt bebyggda samhällen, som äro belägna intill Stockholm, lämpligen borde med staden införlifvas och hvilka af dessa samhällen som i sådan händelse därvid närmast borde ifrågakomma.

Den 24 februari 1905 beslöto stadsfullmäktige tillsätta en särskild kommitté af sju personer med uppdrag att utreda frågan om angränsande områdens införlifvande med Stockholm. Den 20 påföljande mars utsågos ledamöterna i denna kommitté, som sedermera till stadsfullmäktige inkommit med ett den 30 december 1907 dagtecknat betänkande.

Utskottet hemställde i sitt nu förevarande utlåtande:

1:o) att stadsfullmäktige måtte, med förklarande att Nacka, Brännkyrka, Lidingö, Solna och Bromma socknar med Sundbybergs köping enligt stadsfullmäktiges åsikt böra införlifvas med Stockholms stad i hufvudsak enligt de af kommitterade angifna grunder, besluta, att för vinnande af berörda ändamål underhand-

Angränsande
områdens
införlifvande
med hufvud-
staden.

U 62, B 14.
S 78, 79.

lingar skola inledas med ifrågavarande kommuner samt öfriga menigheter, som af frågan beröras;

2:o) att stadsfullmäktige ville utse tre personer att å stadens vägnar föra dessa underhandlingar samt därefter inkomma med utlåtande och förslag i ämnet, med rätt för dessa delegerade att hos sig anställa särskildt aflönade biträden; samt

3:o) att, vid bifall till hvad under 1:o och 2:o föreslagits, stadsfullmäktiges beslut i ämnet måtte, såsom fullmäktiges yttrande i anledning af den nådiga remissen af den 17 juni 1904, i underdånig skrifvelse anmälas hos kungl. maj:t.

Punkten 1.

Angående denna punkt uppstod öfverläggning, hvarunder yttranden afgåfvos af herrar Fries, Palme, Rystedt, Dahlberg, Kinnwall, vice ordföranden, Rystedt, Palme, Wallenberg, Palme och Wassberg.

Såsom herr ordföranden erinrade, hade under öfverläggningen yrkats, dels att utskottets i punkten gjorda hemställan måtte bifallas, dels ock, af herr Rystedt, att stadsfullmäktige måtte, med förklarande, att *Bo, Naeka, Brännkyrka, Lidingö, Danderyds, Spånga, Solna och Bromma socknar med inom nämnda socknar nu befintliga köpingar och samhällen* enligt stadsfullmäktiges åsikt böra införlifvas med Stockholms stad i hufvudsak enligt de af kommitterade angifna grunder, besluta, att för vinnande af berörda ändamål underhandlingar skola inledas med ifrågavarande kommuner samt öfriga menigheter, som af frågan beröras.

Svaren å de enligt dessa yrkanden framställda propositioner förklarade sig herr ordföranden hafva uppfattat så, att propositionen å antagande af beredningsutskottets i punkten gjorda hemställan oförändrad hade flertalet röster för sig, men som votering begärdes, föreslogs och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner hvad beredningsutskottet hemställt i punkten 1:o) af dess utlåtande n:r 62, röstar ja;

Den, det ej vill, röstar nej;

Vinner nej, hafva stadsfullmäktige bifallit det yrkande, som under öfverläggningen i ämnet framstälts af herr Rystedt.

I den härefter anställda omröstningen afgåfvos (se anteckningslistorna n:r 2) 66 ja och 14 nej, hvadan fullmäktige fattat sitt beslut enligt ja-propositionen. Ja röstades af herrar herrar ordföranden, vice ordförander, d'Ailly, Alderin, Alexanderson,

Almgren, Axel N. Andersson, Axelson, Bendixson, Boije af Genäs, Buhre, Josef Carlsson, Ceder, Olason, Dahlberg, Dyrssen, Edberg, Oskar Eklund, Enell, Fränckel, Hallström, Herlund, Heurlin, Hildestrand, Hjortzberg, Höglund, Jonsson, Gustaf Karlsson, Kinander, Kjellberg, Klefbeck, von Koch, Lagergren, Lagerheim, Lagerholm, Lamm, Larsson, Laurent, Laurentz, Lindhagen, Lindmark, Lund, Lundström, Karl G. Magnusson, Marcus, Medin, Fredrik Nilsson, Gustaf Nilson, Norblad, Norström, Olin, Piehl, Ramstedt, Romare, greve von Rosen, Rosengrén, Schönthal, Sonden, Staf, Söderlund, greve Taube, Thelander, Wahlin, Wallenberg, Wester och Wickman samt *nej* af herrar Joh. Ludv. Eklund, Elmquist, Fries, Granholm, Kinnwall, Lundbergh, Palme, Ramström, Rystedt, Sjögren, Sjöström, Söderberg, Tengdahl och Wassberg.

Punkten 2.

Stadsfullmäktige biföllo hvad utskottet i denna punkt hemställt.

På förslag af herr vice ordföranden beslöto fullmäktige där efter att omedelbart företaga val af delegerade; och utsågos härtill, likaledes på framställning af herr vice ordföranden, medelst acklamation: herr E. Martin samt t. f. kammarrådet, friherre C. F. von Otter och f. d. generaldirektören M. R. Sahlin.

Punkten 3.

Hvad utskottet föreslagit biföllo.

§ 14.

Uti beredningsutskottets härnäst i ordningen förekommande memorial n:r 73 hade hemställts:

att stadsfullmäktige måtte vid det tillfälle, då memorialet föredroges, utse en ledamot i järnvägsrådet för åren 1908, 1909 och 1910; samt

att underrättelse om valet måtte i underdanig skrifvelse meddelas kungl. maj:t.

Utskottets hemställan biföllo, och blef på förslag af herr vice

Val af en
ledamot i
järnvägsrådet.
M 73. S 80, 81.

ordföranden generalkonsuln E. Fränckel medelst acklamation utsedd till ledamot i järnvägsrådet för åren 1908, 1909 och 1910.

§ 15.

Understöd
af stadens
medel till
skollofs-
kolonierna.
U 74. S 82.

Föredrogs beredningsutskottets utlåtande n:r 74 med anledning af ansökan af centralstyrelsen för Stockholms skollofskolonier om understöd af stadens medel till skollofskoloniernas verksamhet.

Centralstyrelsen för Stockholms skollofskolonier hade uti en den 19 oktober 1907 dagtecknad skrifvelse hos stadsfullmäktige hemställt, att stadsfullmäktige ville för år 1908 af stadens medel lämna centralstyrelsen ett understöd af minst 10,000 kronor såsom bidrag till bekostandet af de under centralstyrelsens ledning stående skollofskoloniernas verksamhet under sommaren sagda år.

I nu förevarande utlåtande hade utskottet föreslagit:

att stadsfullmäktige med anledning af berörda framställning från centralstyrelsen för Stockholms skollofskolonier måtte till öfverstyrelsens för hufvudstadens folkskolor förfogande å öfverstyrelsens stat ställa ett belopp af 10,000 kronor att enligt grunder, som af öfverstyrelsen bestämmas, användas till understödjande af de under centralstyrelsens ledning stående skollofskoloniernas verksamhet under sommaren innevarande år.

I den öfverläggning, som uppstod efter föredragning af utskottets hemställan, deltog hvar efter annan herrar Fries, Buhre, Enell, Lundbergh, Dyrssen, Fries, Fredrik Nilsson, Hammarlund, Ceder, Jonsson, Wassberg, Fries och d'Ailly.

I enlighet med de under öfverläggningen framställda yrkanden gjorde herr ordföranden propositioner å *dels* bifall till utskottets hemställan *dels* och afslag därå, och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag med öfvervägande ja besvarad.

§ 16.

Uppskof.

I anseende till den nu långt framskridna tiden beslöts på framställning af herr ordföranden, att med behandlingen af öfriga å föredragningslistan upptagna ärenden skulle anstå till annat sammanträde, i sammanhang hvarmed herr ordföranden meddelade, att sammanträde för ändamålet utsatts till fredagen den 27 innevarande mars kl. 6 e. m.

§ 17.

Erhöll herr Söderlund på begäran ordet samt väckte förslag om den ändring i stadsplanen, att gränden från Oxtorget fram till Kungsgatan måtte igenläggas.

Motion.

Stadsfullmäktige beslöto, att, under förutsättning att sagda förslag sist vid justeringen af protokollet för detta sammanträde, skriftligen affattadt, aflämnades till sekreteraren, förslaget skulle hänvisas till beredningsutskottet för yttrande.

§ 18.

Anmälades, att till stadsfullmäktige ankommit och i afskrifter till vederbörande förvaltningsmyndigheter meddelats:

Anmällda
skrifvelser.

afskrift af kungl. bref den 22 november 1907 med fastställelse af reglemente angående polispersonalens i Stockholm pensionering m. m.;

afskrift af kungl. bref den 14 februari 1908 ang. statsbidrag till uppehållande af Isbrytarens verksamhet femårsperioden 1908—1912; samt

öfverståthållareämbetets å stadsfullmäktiges beslut lämnade fastställelser

den 22 februari 1908 ang.

medgifvande för aktiebolaget Stockholmstelefon att öfvertaga Stockholms allmänna telefonbolag beviljade koncessioner att i vissa gator och allmänna platser inom hufvudstaden nedlägga och begagna telefonkabelledningar m. m. och

den 2 mars 1908 ang.

Stockholms stads ingående såsom medlem i det under bildning varande svenska stadsförbundet; och
inrättande vid allmänna försörjningsinrättningen af en ny befattning såsom maskinistbiträde.

§ 19.

Justering.
Expedition.

Uppdrogs åt beredningsutskottet att justera och expediera detta protokoll samt de skrivelser, hvilka på grund af där antecknade beslut borde aflåtas från stadsfullmäktige, hvarefter fullmäktige åtskildes kl. 10,55 e. m.

In fidem:

C. G. BARTHELSON.

YTTRANDEN

TILL

STOCKHOLMS STADSFULLMÄKTIGES PROTOKOLL.

Häft. 7.

1908.

Måndagen den 23 mars.

Se sid. 350.

§ 2.

Punkt 1:o.

Herr Ramström: Herr ordförande, mina herrar! Beredningsutskottet nämner i sitt utlåtande på sid. 24 att »den af gasverksstyrelsen nu förebragta utredningen lämnar ytterligare stöd för den af utskottet förut uttalade uppfattning om ändamålsenligheten af att gas- och elektricitetsverken förblifva under gemensam administration». De föreliggande handlingarna synas mig emellertid lämna stöd äfven för en annan åsikt. För att utreda denna fråga har gasverksstyrelsen tillkallat särskilda sakkunniga, som lämnat utlåtande i frågan. I detta utlåtande lämna de sakkunniga en redogörelse för förhållandena i åtskilliga af utlandets städer, särskildt i Tyskland. Af denna redogörelse framgår, att i tio städer med öfver 100,000 invånare finnas särskilda direktörer för hvarje verk, således ett förhållande, som är rakt motsatt det, som här föreslås. Vidare framgår af redogörelsen, att i femton städer finnes en gemensam direktör för gas-, vatten- och elektricitetsverken. Mig synes emellertid alldeles uppenbart, att en direktör, gemensam för tre så betydande verk som dessa, icke har någon möjlighet att i detalj taga del i verkens skötsel, utan att han är att betrakta som en representant för verkens styrelser. För mig kunna således dessa femton städer icke betraktas såsom något bevis för att vi här i staden böra tillsätta en gemensam direktör för gas- och elektricitetsverken, hvilken skulle ingripa i den närmare skötseln af dessa verk. Af redogörelsen framgår för öfrigt, att en sådan stad som Bremen har skilda chefer för de båda verken, och att en stad sådan som Königsberg, som förut haft en gemensam chef för båda

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

verken, numera fullständigt skilt dem från hvarandra. Vidare anföras Köpenhamn och Kristiania, den ena staden med en och den andra med två direktörer. Dessa båda städer kunna således taga ut hvarandra.

I utredningen anföras vidare yttranden af de två personer, som fungerat såsom chefer den ene för gasverket och den andre för elektricitetsverket under den nuvarande gemensamma direktören. Dessa hafva för sin del den öfvertygelsen, att ett åtskiljande af verken är det enda riktiga; på det att hvarje verk själfständigt må få utveckla sig på bästa sätt. Det ena verket behöfver då icke stå hindrande i vägen för det andra såsom fallet varit på många andra ställen och enligt deras uppfattning äfven hos oss. Oaktadt alla dessa omständigheter komma de sakkunniga till den uppfattningen, att en sammanhållande kraft är nödvändig, utan att taga i betraktande, att en sådan sammanhållande kraft oftast blir en återhållande kraft, som så mycket som möjligt bör undvikas. Här nämnes bland annat, att denna kraft skulle utstaka de stora dragen af verkens verksamhet. Detta kan han icke göra utan att rådföra sig med de speciellt sakkunniga undercheferna, och då vore det väl bättre, om dessa finge direkt hos styrelsen framföra sina åsikter i förekommande frågor.

De sakkunniga föreslå vidare, att hufvudräkenskaperna, administration och korrespondens för båda verken skola vara gemensamma. Jag vill då erinra om att man omsider här i Sverige kommit så långt, att den svenska industrien börjat att begagna den erfarenhet, som vunnits i utlandet, att ett industriellt verks räkenskaper skola så nära ansluta sig till den tekniska verksamheten, att man för månad åtminstone, om icke för vecka och dag kan draga bestämda slutsatser angående verkan af hvarje vidtagen teknisk åtgärd. Endast under sådan förutsättning är det möjligt att drifva verksamheten med ekonomiskt resultat. — Vidare säger beredningsutskottet, att korrespondensen skall vara gemensam. Jag vill då fråga, hvem vill åtaga sig skötseln af en affär, som har sitt kontor på norr men kopieboken på söder, en anordning, som en längre tid varit rådande i dessa båda verk, ehuru jag är öfvertygad om att den icke underlättat arbetet. Här föreslås nu, att direktören skall föredraga alla ärenden för styrelsen. Visserligen skulle vid viktigare frågor afgörande de båda öfveringenjörerna tillkallas, men då vore det väl bäst att redan från början vidtaga den åtgärden, att de sakkunniga direktörerna, öfveringenjörerna,

skulle vara närvarande vid styrelsens sammanträden och redogöra för sina förslag. Direktören skulle då kunna tillhandagå med nödiga upplysningar, om nu en direktör skall vara nödvändig.

Alla dessa omständigheter synas mig inverkat äfven på gasverksstyrelsen. Gasverksstyrelsen har nämligen föreslagit, att öfveringenjörernas ställning skulle blifva en annan än hittills. Beredningsutskottet har föreslagit, att denna fråga skulle uppskjutas, men jag vill dock taga upp frågan i detta sammanhang. Gasverksstyrelsen föreslår, att öfveringenjören för gasverket hädanefter skulle få öfverinseendet öfver gasverkets hela verksamhet. Således skulle han äfven få distributionen af gas, som nu tillhör direktören, och öfveringenjörerna skulle således blifva ansvariga för hela den tekniska verksamheten hvar inom sitt verk. Detta är enligt min uppfattning en anordning, som går i alldeles rätt riktning, och häri anser jag ligga en lösning af hela frågan. Om sedan bredvid dessa öfveringenjörer skall behövas en direktör såsom biträde åt styrelsen men utan rättighet att deltaga i den speciella skötseln af endera verket, lämnar jag därhän, men jag anser uppslaget vara af sådan betydelse, att det borde närmare öfvervägas och att det borde kunna föras vidare, så att verken finge två själfständiga direktörer hvar och en för sitt verk, men att de tills vidare skulle lyda under samma styrelse.

Då jag således har denna uppfattning på grund af de handlingar, som föreligga, anhåller jag om återremiss på frågan.

Herr Wallenberg: Den 9 oktober 1907 återremitterades denna fråga på yrkande af samma talare, som nu yrkat förnyad återremiss. Beredningsutskottet hänsköt frågan till gasverksstyrelsen, som genom särskilda delegerade har utredt deusamma, och de hafva kommit till det resultat, att det för närvarande icke skulle vara gagneligt att skilja dessa verk, utan att kommunen tvärtom har fördel däraf, att de stå under en och samma högsta ledning. Jag kan mycket väl förstå, att detta resultat icke tillfredsställer den siste ärade talaren, och jag kan också mycket väl förstå, att de nuvarande afdelningscheferna, hvar och en i sin stad, mycket gärna skulle vilja blifva oberoende chefer hvar och en för sitt verk. Beredningsutskottet har emellertid en motsatt åsikt; utskottet anser, att dessa verk hafva så mycket gemensamt med hvarandra, att ett särskiljande icke för närvarande bör ifrågakomma. Visserligen är det sannt, att fabrikationen af gas och elektricitet är vida skild

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

190

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

från hvarannat, men det är lika sannt, att distributionen af kraft och ljus går till ungefär på samma sätt, och därutinnan hafva de båda verken en föreningspunkt. Om dessa verk skola konkurrera med hvarandra, misstänker jag, att vissa olägenheter skulle uppstå, som man åtminstone för närvarande vill undvika. Det finnes många detaljsaker, som äro gemensamma. För dem, som följt med diskussionerna här i stadsfullmäktige, är det icke obekant, att här många gånger klagats öfver att först rifver andra afdelningen uppgatorna, och sedan de nyss blifvit igenlagda, kommer gas- och elektricitetsverket och rifver upp dem återigen. Skulle man nu upphäfva all sammanhållning mellan dessa delegationer och äfven splittra sönder gas- och elektricitetsverket, skulle man få ytterligare två styrelser, som skulle gå hvar och en på sitt håll och som skulle divergera så mycket mera ifrån hvarandra, som syftet ju skulle vara, att de skulle konkurrera med hvarandra.

Härtill kommer, att det är alldeles nödvändigt, att denna fråga nu afgöres af herrar stadsfullmäktige, ty gas- och elektricitetsverken, som representera mycket höga belopp, 10-tals miljoner kronor, utgöra stadens förnämsta industriella affär. Nu skulle de eljest inom kort blifva helt och hållet utan ledning, fränsedt naturligtvis gasverksstyrelsens. Den nuvarande chefen har nämligen förklarat, att han definitivt ämnar afgå, och jag anser det icke vara rätt att utsätta denna industri för vådorna af ett experiment att vara utan någon högsta ledning, utan hemställer jag, att herrar stadsfullmäktige nu ville afgöra denna fråga, som nästan ett år legat på stadsfullmäktiges bord.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Herr Rystedt: Herr ordförande, mina herrar! Med stor tillfredsställelse har jag tagit del af det förslag gasverksstyrelsen framställt i sitt utlåtande. Detta så mycket mera, som jag för min del icke kan vara med om att helt och hållet skilja de båda verken, så att de skulle komma under olika styrelser och under olika direktörer. Jag instämmer därför i gasverksstyrelsens förslag att man bör tillsätta en öfveringenjör för hvardera verket, detta så mycket mera, som ej allenast gasverksstyrelsen själf anser detta vara det riktiga, utan äfven de sakkunniga, som tillkallats, för afgifvande af utlåtande härom. Beredningsutskottet har på skäl, som det anført, sagt, att utskottet anser bäst att det nu endast tillsätter en direktör gemensam för båda verken. Detta kan jag

för min del icke vara med om. Gasverksstyrelsen har sagt, att de orsaker, som hafva bidragit till svårigheten att besätta den beslutade direktörsbefattningen, hafva varit dels aflönings belopp och dels aflöningsvillkoren». Jag anser emellertid, att det mött stora svårigheter att få en fullt lämplig person äfven därför, att han icke på förhand har klart för sig den ställning gent emot de olika verken han skall komma att intaga. Skulle stadsfullmäktige däremot gilla gasverksstyrelsens förslag att för hvartera verket tillsätta en öfveringenjör, som finge till uppgift att leda icke endast det tekniska i fråga om hvart sitt verk, utan äfven distributionen från detsamma, så visste en person, som sökte direktörsbefattningen på förhand hurudan ställning han komme att intaga, och då vore det icke heller för gasverksstyrelsen så svårt att få en fullt lämplig person, som fallet måste bli, om han skall tillsättas, utan att han vet, hurudan hans ställning till de olika verken skall komma att ordnas. Lika visst som den nuvarande öfveringenjören för de båda verken har varit utmärkt på sin plats och fullt lämplig att sköta densamma, lika visst torde det vara att det skall möta stora svårigheter att få en person så kvalificerad som han, som kan sköta båda verken, ty det torde ej vara så särdeles många teknici inom vårt land, som äro kvalificerade för en sådan plats.

På grund af hvad gasverksstyrelsen anfört och på grund af hvad jag här tillåtit mig framhålla tager jag mig friheten hemställa, att herrar stadsfullmäktige i afton måtte bifalla beredningsutskottets förslag om tillsättande af en direktör, men äfven gasverksstyrelsens förslag om tillsättandet af en öfveringenjör för hvartera verket.

Herr vice ordföranden: Den förste talaren i ordningen sade, att han kommit till den öfvertygelsen, att båda verken borde vara själfständiga, genom att taga del af de sakkunnigas utlåtande och gasverksstyrelsens framställning. Men denna öfvertygelse hade han redan förra gången, så att nu har han väl endast blifvit mera befastad i denna öfvertygelse. Men det är ju så, att när man har en öfvertygelse, brukar man framhärda i densamma.

Gasverksstyrelsen har försökt att undersöka saken och huru densamma är ordnad på andra håll, i utlandet. Där beror emellertid denna ordning ofta på historiska förhållanden. Men fränser man de historiska förhållandena på hvarje särskild plats, torde man kunna säga, att i allmänhet en sträfvan är rådande

190

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

att förena gas- och elektricitetsverken under en gemensam direktör och till och med att därtill jämväl lägga vattenledningsverket. Genom ett sådant ordnande af kommunens industriella verk vinnes åtskilligt i afseende på enhetlighet och enkelhet i förvaltningen. Man kunde ju då tänka sig, att man t. ex. lättare kunde undvika det hos oss ofta öfverklagade förhållande, att olika myndigheter fara fram och rifva upp våra gator utan att tillräckligt korrespondera med hvarandra. Detta i förbigående.

Hvad sedan beträffar det yttrande som i handlingarne återgifves från de nuvarande tekniska undercheferna vid gas- och elektricitetsverken, så se herrarne, att dessa yttrat sig angående den tekniska och den tekniskt-ekonomiska, men däremot icke om den rent ekonomiska synpunkten. Nu förhåller det sig ju emellertid så, att den tekniskt-ekonomiska synpunkten icke gärna kan skiljas ifrån den ekonomiska. De anföra för sin del, att på frågan huruvida verken ur rent ekonomisk synpunkt böra ställas under en direktör, vilja de icke ingå. Men om det är nödvändigt, att verken stå under en gemensam ledning ur ekonomisk synpunkt, inverkar detta äfven på den tekniskt-ekonomiska ledningen, såsom lätt kan förstås, då ju båda verken skola vid inköp och äfven vid försäljning röra sig på enahanda områden. Af denna anledning torde nog en gemensam direktör vara fullt på sin plats.

Hvad räkenskapsfrågan beträffar, så är det icke afsedt mera än att *hufvudräkenskaperna* skola vara gemensamma, men vid hvarje verk skola naturligtvis föras sådana särskilda räkenskaper, som behöfvas för att beräkna den tekniskt-ekonomiska gången af verket, således hvad hvarje artikel kostar i produktion. Vidare måste en del af korrespondensen föras vid de särskilda verken, men själfva hufvudkorrespondensen, hvad som rör verkets hela ekonomi, måste hållas ihop på ett ställe.

Jag erkänner, att det vållar svårigheter att hafva kopieboken på norr och korrespondensen på söder, men det är ingen konst med vår tids tekniska hjälpmedel att *mångfaldiga* de handlingar, som man behöfver ha på flera ställen; det är ingen konst att taga afskrifter af de handlingar, af hvilka man kan hafva behof, och förvara dem, där det erfordras.

Jag tror således, att den anmärkning, som i detta afseende framställts, icke är befogad, så vidt man icke partout vill skilja verken åt. Men en sådan skillnad vore efter min mening mycket litet på sin plats och den skulle säkerligen visa sig blifva mycket

dyrbar för staden. Min öfvertygelse är, och den har allt mer befestats under den tid som gått, att det behöfves en ekonomiskt ledande chef med ingenjörskunskaper i spetsen för båda verken, hvilken kan hålla ihop det hela.

För att göra denne chefs ställning till båda verken fullkomligt klar har gasverksstyrelsen föreslagit, att chefen skulle fritagas från distributionen af gas, som för närvarande tillkommer honom, och att denna detalj skulle öfverflyttas på gasverksingenjören, hvarför gasverksstyrelsen föreslagit, att hvardera verket skulle under direktören hafva sin öfveringenjör eller förste ingenjör, hvad man nu vill kalla honom, som skulle svara för den tekniska sidan af verket. Detta hindrar naturligtvis icke, att direktören när som helst skulle kunna slå ned äfven i afseende på den tekniska sidan af verket, alldeles som en större banks chef visserligen icke i detalj följer gången af bankverksamheten vid hvarje afdelningskontor, men när som helst kan slå ned och öfvervaka, huru det går till.

Härom har emellertid beredningsutskottet nu icke velat ingå i pröfning, och man måste väl höja sig för detta. Beredningsutskottet anför såsom ett ganska talande skäl härför, att det icke vill, att den underordnade förvaltningen — och detta icke blott med afseende på de två högsta cheferna utan äfven med afseende på de ytterligare ingenjörer, som kunna böra anställas — skall ordnas, innan man haft tillfälle att samråda med den nye direktören, den gemensamma chefen för båda verken. Vid sådant förhållande får man naturligtvis, tills denne direktör blifvit tillsatt, söka hjälpa sig fram så godt man kan, hvilket icke torde möta några större svårigheter. Sedan gasverksstyrelsen med ledning af hans erfarenhet och sakkunskap fått göra en förnyad framställning i saken, hvilket ju bör kunna ske redan under detta år, bör man från och med nästa år kunna få verken ordnade på ett fullt tidsenligt sätt.

Jag tror således, att man för närvarande får släppa frågan om de närmaste ingenjörernas ställning i förhållande till chefen och koncentrera sig på att få denna gemensamma chef tillsatt samt hoppas att det öfriga sedan skall reda sig efter hand. För min del måste jag beklaga hvarje dag, som går, utan att gas- och elektricitetsverken få en chef i spetsen för sig. Den nuvarande har, såsom herrarne veta, inlämnat sin afskedsansökan, och det är endast med svårighet man kunnat förmå honom att stanna kvar och sköta, hvad som behöfves, tills platsen blir tillsatt. Därför

190

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

är det af synnerlig vikt, att frågan blir afgjord ju förr desto hellre. Min öfvertygelse är, att det skulle vara en verklig olycka för staden, om denna förvaltning icke ordnades under en gemensam chef, och i tro att det förslag, som nu föreligger, skall lända staden till bättnad, ber jag att få yrka bifall till beredningsutskottets hemställan.

Herr Ramström: En föregående ärad talare har påpekat, att en besvärlig konkurrens skulle uppstå mellan dessa verk, om de blefve själfständiga. Det förutsättes ju dock, att det skulle finnas en gemensam styrelse för dem båda. Jag har vid ett föregående tillfälle haft äran att framföra de skäl, hvarför jag anser, att denna konkurrens skulle blifva af noll och ingen betydelse, då de i det stora hela icke arbeta på samma område. Därför vill jag nu, då föredragningslistan är ganska lång, icke vidare ingå på denna fråga.

Den sista ärade talaren nämnde, att det är nödvändigt att söka åstadkomma så mycket samarbete som möjligt emellan de olika verken och myndigheterna inom staden. Jag för min del är af den åsikten, att när vi kommit så långt, att vi få en gemensam teknisk ledare, vi också skulle kunna ställa gas- och elektricitetsverken under dennes kontroll, hvarigenom ett mycket bättre sakernas tillstånd skulle åstadkommas.

Det vore visserligen enligt min uppfattning synnerligen fördelaktigt, om man nu skulle kunna få en särskild chef för hvarje verk, men då här framhållits, att det är af vikt att få ett snärt slut på frågan och herr Rystedt framkommit med ett yrkande, som äfven för mig är acceptabelt, samt beredningsutskottet föreslår, att den gemensamma direktören skulle efter 5 år kunna ersättas eller mähända totalt tagas bort, skall jag be att få förena mig med herr Rystedt i hans yrkande om bifall till gasverksstyrelsens förslag att nu måtte fattas beslut om tillsättande äfven af 2 öfveringenjörer.

Herr Fränckel: Herr ordförande, mina herrar! Enligt mitt förmenande föreligga här två frågor, som diskuteras samtidigt. Den ena är, huruvida stadsfullmäktige önska att, på sätt stadsfullmäktige förut beslutat, en gemensam chef skall tillsättas för gas- och elektricitetsverken. Den andra frågan är, huruvida i sammanhang därmed nu skall fattas beslut om tillsättande af öfveringenjörer, som skola arbeta under honom. Hvad den första frågan beträffar,

torde det vara onödigt att vidare diskutera densamma, sedan den siste talaren, som egentligen varit den, som ansett, att en ändring borde ske, har tagit tillbaka sitt yrkande. Jag fattar således frågan så, att herrar stadsfullmäktige äro, så vidt känt är, öfverens därom, att en gemensam direktör skall tillsättas för båda verken, och då hafva vi väl att fatta beslut härom i öfverensstämmelse med beredningsutskottets förslag. Hvad angår den andra frågan, huruvida nu också något beslut bör fattas om kvalifikationerna och aflöningarna för de öfveringenjörer, som skola tillsättas under denna nya chef, så hafva herrarne funnit af handlingarna, att utskottet för sin del icke har pröfvat denna fråga af det skälet, att utskottet ansett, att när en sådan chef nu skall tillsättas, borde man åtminstone, innan man vidtager några förändringar i afseende å dessa underordnade platser, hafva så mycket rådrum, att man får rådgöra med den nye chefen om de lämpligaste anordningarna. När härtill kommer, att ordföranden i gasverksstyrelsen ansett sig böra för närvarande dela denna uppfattning, och man således måste antaga, att gasverksstyrelsen i sin helhet icke motsätter sig ett dylikt arrangemang, hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att vidare diskutera denna fråga, i synnerhet som något beslut i afton svårligen kan fattas i densamma, då i utskottets betänkande uppgifves, att utskottet ännu icke pröfvat frågan. Jag ber således i frågans nuvarande skick att endast få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rystedt: Det är alldeles riktigt som herr Fränckel påpekat, att gasverkstyrelsens ordförande gått ifrån styrelsens förslag och yrkat bifall till utskottets hemställan, men detta anser jag är att beklaga. Jag tog mig nyss friheten påpeka, att jag för min del anser, att det blir mycket lättare för gasverksstyrelsen att finna en lämplig person till direktörsbefattningen, ifall han vet, att han får två öfveringenjörer under sig, än om han ej på förhand vet huru hämed kommer att ordnas. Herr ordföranden i gasverksstyrelsen har nu sagt, att det är lämpligt att dröja med tillsättandet af öfveringenjörerna, på det att gasverksstyrelsen i samråd med direktören och med stöd af hans sakkunskap, som jag tror han uttryckte sig skulle kunna ordna denna fråga. Det är mycket intressant erfara, det gasverksstyrelsen nu har klart för sig, att den kommer att erhålla en så beskaffad person med sakkunskap, som därvid blir af värde, men det är mycket öfverraskande.

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.

(Forts.)

190

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.
(Forts.)

För icke så länge sedan ansåg gasverksstyrelsen, nämligen att den nu föreslagna lönen för direktören var för liten, för att gasverksstyrelsen med den lönen skulle finna en tillräckligt sakkunnig och lämplig person för direktörsbefattningen. Man tyckes dock nu vara af annan åsikt om den saken, och således måtte gasverksstyrelsen hafva funnit en fullt lämplig person, hvars sakkunskap kan komma styrelsen till hjälp vid ordnandet af nu ifrågavarande förhållanden och vid tillsättandet af de öfriga tjänstebefattningarna inom verken. Är så fallet, är det ju icke mycket lönt att mera tala om denna sak, men då jag fortfarande håller på den åsikt, jag har tagit mig friheten att framföra, om lämpligheten af att nu besluta tillsättandet af icke blott den gemensamma direktören utan äfven af en öfveringenjör för hvardera verket, så ber jag, herr ordförande, att fortfarande få yrka bifall till det förslag jag härom tagit mig friheten framställa.

Herr vice ordföranden: Jag har naturligtvis icke öfvergifvit gasverksstyrelsens förslag, utan skulle helst se, om det kunde bifallas. Jag har endast fäst uppmärksamheten på att beredningsutskottet icke ingått i pröfning af de löner, som föreslås för andra personer än direktören, och att nu stadsfullmäktige, utan att beredningsutskottets ingått i pröfning af de olika lönebeloppen, skulle besluta sig för att bifalla gasverksstyrelsens förslag, ansåg jag vara mycket begärdd, likasom jag ansåg, att det skäl beredningsutskottet anfört kunde vara fullt giltigt, nämligen att man först skulle tillsätta direktören och sedan låta honom deltaga i bestämmandet af öfveringenjörernas och de öfriga ingenjörernas ställning och villkor. Detta tycker jag är ett skäl, som kan låta säga sig, och därför tror jag, att vi för närvarande göra klokast i att stanna vid beredningsutskottets hemställan.

Jag föreställer mig, att beredningsutskottet likasom gasverksstyrelsen och jag förmodar äfven stadsfullmäktige önska, att saken ordnas på det sättet, att under direktören stå tekniska chefer, själfständiga för hvardera verket. Distributionen af gas skulle därför flyttas från chefen till första ingenjören eller öfveringenjören för gasverket, och han skulle således liksom öfveringenjören vid elektricitetsverket handhafva hela den tekniska administrationen af verket. Direktören skall stå i spetsen för det hela, under honom skall för hvardera verket finnas en öfveringenjör, som skall leda den tekniska förvaltningen och öfriga ingenjörers förvaltning.

Under öfveringenjören skall sedan vid hvarterdera verket anställas den öfriga tekniska personal, som kan finnas erforderlig. Däröfver är väl ingen meningsskiljaktighet, och på denna bas bör den blifvande direktören tillsättas.

Hvilka löner böra beviljas åt dessa under direktören sorterande tjänstemän, därom kan man naturligtvis tvista. En och annan kan ju tycka, att gasverksstyrelsen varit väl rundlig i sin begäran, och beredningsutskottet får väl pröfva, hvilka löner som kunna vara skäligen. Huru angenämt det än skulle vara, att gasverksstyrelsen utan vidare finge sin vilja igenom, kan jag dock icke se, att detta nu kan gå för sig, utan beredningsutskottet och stadsfullmäktige böra väl bibehållas vid sin pröfningsrätt.

I anledning af hvad den siste talaren berörde, att vi hoppades finna en sakkunnig person, oaktadt lönen icke blifvit höjd, vill jag fästa uppmärksamheten på att sättet för anställningen och pensionsvillkoren blifvit modifierade, så att i det stora hela den blifvande direktörens ekonomiska ställning blifvit säkrare. Däri ligger en så pass betydande ändring, att gasverksstyrelsen trots sig kunna acceptera förslaget utan att nu ifrågasätta en höjning af den konstanta aflöningen till 20,000 kronor som förut begärdes.

På grund häraf anser jag, som naturligtvis helst skulle sett, om herrar stadsfullmäktige redan nu fått pröfva gasverksstyrelsens förslag i hela dess vidd, mig dock för närvarande böra åtnöjas med hvad beredningsutskottet föreslagit.

Punkt 2:0.

Herr Hernlund: För min del får jag beklaga, att detta förslag till instruktion kommit fram nu. Jag kan icke finna någon anledning till att denna instruktion just nu framlagts. Det synes mig, som om det vore lämpligt att i afseende på gasverksstyrelsen tillämpa ungefär samma principer, som man tänkt sig åtminstone på många håll i fråga om drätselnämndens första och andra afdelningar, nämligen att den påtänkta ekonomidirektören och byggnadsdirektören eller byggnadschefen skola vara ledamöter af vederbörande nämnd eller afdelning. Detta anser jag vara något, som är synnerligen eftersträfvansvärdt. Om det icke blir så att vederbörande chefer verkligen äro ledamöter af resp. styrelser och såsom sådana ansvariga, så blir det icke möjligt att förekomma, att de bemöda sig om att på sidovägar vinna, hvad de önska; därför bör man gifva tjänstemän, som ha så hög plats som byggnadsdirektören eller

Angående
ändringar i
lönestaten för
gas- och elek-
tricitets-
verken.

(Forts.)

Angående
instruktion
för styrelsen
öfver Stock-
holms gas-
och elektrici-
tetsverk.

Angående
instruktion
för styrelsen
öfver Stock-
holms gas-
och elektrici-
tetsverk.

(Forts.)

byggnadschefen samt chefen för gas- och elektricitetsverken, en sådan ställning, som motsvarar deras inflytande. Därför hemställer jag, huruvida det kan vara lämpligt att nu besluta och kungl. maj:ts pröfning underställa detta förslag till instruktion och om det icke skulle vara lämpligare att låta det hvila, tills vi kunna komma i tillfälle att besluta i fråga om drätselnämndens båda högsta funktionärer, ekonomidirektören och byggnadsdirektören eller byggnadschefen. För min del skulle jag som sagt beklaga, om det skulle blifva så, att denne gas- och elektricitetsverkens högsta tjänsteman icke skulle blifva ledamot i gas- och elektricitetsverkens styrelse.

Herr vice ordföranden: Säsom herrarne känna till, så utgör firman för Stockholms gas- och elektricitetsverk för närvarande »Stockholms gasverk». Alla de betydande köpslut och affärstransaktioner i öfrigt, som ingås för elektricitetsverkets räkning, ske således under firma Stockholms gasverk. Detta måste naturligtvis väcka uppmärksamhet, särskildt i utlandet, och måste i öfrigt verkligen medges vara en oegentlighet, när elektricitetsverket, som växt upp under gasverkets hägn, nu snart håller på att växa gasverket öfver hufvudet. Det torde därför vara lämpligt att förändra benämningen till »Stockholms gas- och elektricitetsverk».

Detta är egentligen den enda förändring, som den nu framlagda instruktionen innehåller, om jag undantager en annan lika viktig. Säsom herrarne känna till, har Stockholms stad genom gasverket trädt i åtskilliga rättsförhållanden för vattenrätts förvärfvande, liksom för fastighetsförvärf. Det är då alldeles nödvändigt att styrelsens rättsliga ställning blir preciserad. Det har den i den föregående instruktionen icke varit. Detta har kunnat och kan leda till vissa oegentligheter i formellt afseende, hvilka det är af synnerlig vikt att förebygga.

Det är för att nå dessa två mål som föreliggande förslag till instruktion blifvit utarbetadt. I öfrigt är instruktionen som sagdt icke på något sätt ändrad. Det förefaller mig emellertid som om dessa två frågors lösning är så pass trängande, att man icke bör underlåta att underställa detta nya förslag till instruktion kungl. maj:ts pröfning.

Hvad beträffar den af herr Hernlund berörda frågan, huruvida direktören för gasverket, för närvarande öfveringenjören, borde vara ledamot af styrelsen eller icke, så hafva de sakkunniga be-

handlat denna fråga och för sin del uttalat, att det syntes dem vara en lämplig anordning, men att denna fråga borde lösas i sammanhang med andra hithörande frågor. Jag tror också att den saken bör anstå till dess. Naturligtvis bör chefen för gas- och elektricitetsverket hafva samma ställning i detta afseende, som är inrymd åt öfriga chefer, och då bör bestämmelse härom intagas i instruktionen, men det är ju icke så farligt, om man, när denna skall ordnas, besvärar kungl. maj:t på nytt.

Hvad beträffar det samarbete som för närvarande äger rum mellan chefen för gasverket och gasverksstyrelsen, kan jag konstatera, att det hittills i allo varit synnerligen angenämt. Något spår till sidobedömanden — för att nu använda det uttrycket — har jag icke funnit, och jag hoppas att några dylika icke skola visa sig under den nye chefen. Allt sådant är, så vidt jag vet, hittills okänt i gasverket.

Herr ordförande, jag anhåller om bifall till det nu föredragna förslaget till instruktion.

§ 6.

Herr Warburg: Herr ordförande, mina herrar! Säsom herrarne torde finna, åtföljes denna hemställan af en reservation utaf tre ledamöter af beredningsutskottet, bland hvilka jag är en. Säsom man finner af bilagorna, är detta ju en ganska ledsam historia. Ifrågavarande egendom är bevillningstaxerad till 120,000 kronor och har år 1904 sålts för 147,700 kronor. Dessförinnan har den tre gånger varit erbjuden staden till ett pris af 150,000 kronor, nämligen åren 1896, 1898 och 1901. Drätselnämnden har hvarje gång afslagit anbudet, de båda första gångerna emedan egendomen i hyror afkastade endast 4,4 % å köpeskillingen, och sista gången, då afkastningen uppgick till 5 %, därför att det nyligen gjorda anbudet afböjts. Detta sista skäl har jag litet svårt att förstå, ty vid sista tillfället afkastade egendomen ju något högre procent.

Emellertid föreslår drätselnämnden nu att man skall köpa denna egendom för ett pris, som ju är dubbelt så högt som det hvilket ifrågakom för sju år sedan och mer än dubbelt så högt som det pris till hvilket egendomen köptes för fyra år sedan. Det är verkligen en otreffig historia, om man skall inlåta sig därpå. Naturligtvis vill jag icke rikta det ringaste klander mot den nu-

Angående
instruktion
för styrelsen
öfver Stock-
holms gas-
och elektrici-
tetsverk.

(Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

varande första afdelningen, därför att den anser att köpet bör komma till stånd. Det är ju så att dels ledamöterna af första afdelningen nu icke äro desamma som vid föregående tillfällen, dels saken nu kan anses befinna sig i ett annat läge.

Alldeles oafsedt detta är det likväl något förhatligt att efter så få år betala det dubbla priset. Det förefaller mig som om man icke i den utredning drätselnämnden gjort finner tillräckliga skäl anförda för att betala ett så oerhördt högt pris som 412 kronor 65 öre kvm. eller 300,000 kronor för denna egendom, hvilken i alla fall är af den beskaffenhet, att den måste rifvas och sålunda tjäna till tomtspekulation.

Förhållandet är ju det att staden behöfver en del af egendomen. Frågan om expropriation har redan väckts. Då synes det mig som om man borde taga den risken, äfven om det skulle visa sig — hvilket vore bedröfligt — att det härigenom blefve dyrare för staden. Detta är emellertid något som man icke med säkerhet vet. Antages däremot beredningsutskottets hemställan, så vet man med säkerhet, att man måste lägga ut dessa pengar, att man måste betala kontant dessa 300,000 kronor. Och det är dock alldeles lösa beräkningar, då man säger hvad staden möjligen kan få för denna egendom af nya spekulanter. Jag vet för resten icke om det är staden så alldeles värdigt att i tider, då man klagat öfver höga tomtpriser, köpa en tomt till så högt pris som det här föreslagna, i beräkning att man skall lyckas uppskrufva priset ännu högre. Det är endast lösa beräkningar, säger jag, och äfven om dessa beräkningar visa sig hålla streck, är det dock endast en framtidsvy; det enda som nu är säkert är att vi få betala de 300,000 kronorna, om vi antaga förslaget.

Jag anser att stadsfullmäktige gjorde klokt i eller åtminstone gjorde riktigast i att icke betala detta pris, på det att åtminstone stadsfullmäktige icke må kunna sägas uppmuntra så ohemula förslag som det här ifrågavarande i alla fall är.

Jag stärkes i denna min öfvertygelse redan af drätselnämndens något försiktiga försvar för att den icke för ett antal år sedan betalade 150,000 kronor för tomtten. Drätselnämnden säger: »Tomtvärdet har emellertid stigit betydligt under de senaste åren, synnerligast sedan arbetena med Kungsgatans planering började, och det hade tvifvelsutän för staden knappast varit bättre att för 7 år sedan betala den då fordrade köpeskillingen, hvilken med höga hyror för uti mycket dåliga byggnader befintliga lokaler ej

lämnade skälig afkastning, då därigenom staden själf skulle gifvit uppslag till en allmän prisförhöjning af de för Kungsgatan behöfliga egendomarna. Jag undrar om icke staden äfven skulle gifva ett ganska dåligt exempel, om den nu för denna kåk betalade 300,000 kronor.

På dessa skäl yrkar jag, herr ordförande, afslag å beredningsutskottets hemställan.

Herr Hammarlund. Jag instämmer med den föregående ärade talaren däri, att detta är en ledsam historia. Det framgår noggsamt af beredningsutskottets utlåtande, att det endast varit med svidande hjärta som utskottets majoritet har tillstyrkt det föreliggande köpeaftalet. Det kan icke nekas till, att här ett fel eller ett förbiseende en gång har ägt rum; och när frågan förekom till behandling i utskottet, tillät jag mig också påpeka detta.

Det är icke nog med att, såsom den föregående talaren framhöll, staden vid tre föregående tillfällen blifvit erbjuden att köpa ifrågavarande egendom, senast år 1901. Staden kunde ännu så sent som år 1903 helt visst hafva fått köpa egendomen för 150,000 kronor, ty den såldes först år 1904 för 147,700 kronor, och då är det klart att staden kunde hafva fått köpa den året förut för 150,000 kronor. Men detta försummades. Staden hade emellertid otvifvelaktigt bort göra detta köp vid den tiden, ty 1903 var ett betydelsefullt år för den trakt hvarom det här är fråga. I 1904 års stat beslöto stadsfullmäktige nämligen att under rubriken gaturegleringar upptaga följande post: *Kungsgatan* (Lutternsgatan) västerut från Norrlandsgatan: för påbörjande af dess planering enligt fastställd profil och till en bredd af 24 meter 200,000 kronor. Detta beslöto stadsfullmäktige i slutet af år 1903. Då visste ju drätselnämnden således, att arbetet med Kungsgatans reglering här skulle bedrivas med all fart. Drätselnämnden hade följaktligen bort se till hvad det var för egendom som återstodo för staden att förvärfva för att kunna genomföra denna reglering. Det återopas, att man då hade så många andra egendommar att tänka på, att man försummade den ifrågavarande, som man blifvit erbjuden för 150,000 kronor.

Nu har denna försummelse skett; nu stå vi år 1908 inför den situationen att antingen skola vi expropriera den bit vi behöfva för Kungsgatan, eller också skola vi köpa egendomen för

190
 Angående
 köp af fastig-
 heterna nr 2
 och 3 i kv.
 Polacken.
 (Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

det pris till hvilket den nu bjudes oss, nämligen dubbelt så mycket som vi kunnat fått den för år 1903.

Nu skiljer sig min ståndpunkt från herr Warburgs. Han vill, att vi icke skola köpa, utan att vi skola expropriera. Jag tror däremot att det klokaste är att vi bita i det sura äpplet och göra köpet. Om vi expropriera, få vi blott den lilla bit vi behöfva för Kungsgatan. Hela den återstående delen af egendomen behåller den nuvarande ägaren. Då måste den lilla Oxtorgsgränden ligga kvar i sitt nuvarande höjdläge, och där den slutar framme vid Kungsgatan i ett höjdläge, där ligger Kungsgatan djupt inunder; då måste det där således göras en barriär. Om staden köper egendomen, kan denna gata sänkas ned i en sakta sluttning, eller ock kan man lägga igen den lilla gränden; man kan öfver hufvud taget göra huru man vill. Egendomarna öster och väster ut om den ifrågavarande tomten befinna sig nämligen redan i stadens ägo. Staden kan således, om den köper ifrågavarande tomt, reglera hela denna trakt efter behag. Nu har staden redan förut gjort ganska stora uppoffringar för Kungsgatans reglering. Då tror jag icke att det vore klokt att genom att säga nej till detta söka att så att säga stänga möjligheten att på tillfredsställande sätt få denna stora genomfartsled ordnad.

För min del har jag åtminstone icke vågat taga på mitt ansvar ett afslag å föreliggande hemställan, hvarför jag förenat mig med majoriteten inom utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Bendixson: Det är alldeles riktigt som herr Hammarlund säger, antingen måste man här expropriera en bit af ungefär 10 meters bredd eller också köpa hela huset. Men biten om 10 meters bredd får man onekligen, proportionsvis betydligt billigare än hela huset. Hvad som kommer till och har gjort, att första afdelningen tillstyrker inköp af huset, är att detta ligger på en höjd af rullstensgrus, hvilket gör att man är rädd för att när man sänker gränden, huset också skulle börja sänka sig och att man därför skulle få vidkännas betydande kostnader för att skydda nämnda hus från att rasa. Det är egentligen sänkningen af gränden som skulle framkalla dessa dyrbara anordningar. Men hvarför skall man då sänka gränden? Det är icke absolut nödvändigt. Gränden kan ligga kvar i sitt nuvarande höjdläge och man kan stödja från Kungsgatan med en mur; det är min tro att det under

sådana förhållanden kommer att ställa sig betydligt billigare än att köpa huset.

Det är också härvidlag en annan synpunkt som vi böra taga i betraktande. Om staden äfven vid tillfällena, när densamma icke direkt har behof af en tomt, inlöser tomter till ett oskäligt pris — jag tillåter mig nämligen att kalla det så — kommer detta att framkalla en allmän känsla hos allmänheten, att staden inlöser till hvad pris som helst. Här är verkligen fallet att priset är så kolossalt högt, att jag icke anser mig kunna försvara den ståndpunkten att tillstyrka detta köp. Det är därför jag här befinner mig bland reservanterna. Jag kan icke taga på mitt ansvar att tillråda att Stockholms stad inköper denna fastighet till ett pris af 300,000 kronor. Hur högt priset är framgår bäst däraf, att det för endast fyra år sedan var 150,000 kronor, eller noga räknadt 147,000 och några hundra. Det är öfver dubbelt så mycket som staden nu skulle betala.

Jag skall icke upptaga tiden längre, utan vill endast yrka bifall till reservationen.

Herr Hallström: Då jag deltagit i drätselnämndens första afdelnings arbeten och varit med om både att vid föregående tillfällen afstyrka de då framlagda förslagen till köp och att nu tillstyrka det här föreliggande förslaget och således väl får bära hundhufvudet för de dumheter afdelningen kan anses hafva begått såväl vid det ena som det andra tillfället, ber jag att få yttra några ord. Det förvånar mig icke, när man vid första påseendet betraktar denna sak, att såväl reservanterna som beredningsutskottets ledamöter känt sig betänksamma gentemot att tillstyrka bifall till förslaget. Jag tror ändock, att när det gäller en så stor affär som Stockholms gaturegleringar faktiskt äro, så får man icke alltför mycket fästa sig vid en sådan detalj som denna. Det kan allt förekomma dylikt i stora affärer, äfven om de skötas ganska rationellt.

Jag ber att få påpeka några saker, som torde vara af beskaffenhet att ådagalägga, att drätselnämndens ståndpunkt såväl vid föregående tillfällen som äfven nu kan anses vara försvarlig.

Först och främst kunna vi väl härvidlag icke neka till att tomtprisen under de sista år som det här är fråga om stigit enormt i dessa trakter.

Detta skall jag strax påvisa.

190
Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna nr. 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

Vidare ber jag att få påpeka, att icke ett skott var sprängdt och icke ett spadtag påbörjadt på Kungsgatan, då denna egendom hembjöds staden till inköp. Af det som behöfdes för Kungsgatans utvidgning var det mycket som återstod att köpa. Man måste därför vara försiktig i sina köp. I allmänhet försökte första afdelningen den tiden att hålla sig inom antingen taxeringsvärdet eller också skälig hyresafkastning såsom ränta på köpeskillingen. Detta kunde afdelningen i allmänhet göra, så länge regleringen icke var i gång. Sedan regleringen af en gata kommit i gång och ju mer den nalkas sin fullbordan, dess svårare blir det att tillämpa dessa grundsatser och dess mer stiga prisen. Ju kortare den tid är, inom hvilken en egendom får sitt mest fördelaktiga läge, dess lättare ställer det sig naturligtvis för ägaren att hålla på densamma.

Vidare ber jag att få säga en sak som — kanske dumt nog — icke står i betänkandet. Detta är, att när tomten vid föregående tillfällen hembjöds staden till inköp, större bredd på Kungsgatan än 18 meter icke var bestämd, under det att bredden nu är bestämd till 24 meter. Detta beslut fattades år 1904, således efter det att köpeanbudet blifvit afböjda. Följden af detta beslut blef dels att staden behöfde mer af denna tomt för gatan — ungefär 3 meter större bredd om jag icke missminner mig — dels att gatan blef förnämre än man förut kunnat tänka sig att den skulle bli. Det ställs därför nu mycket högre fordran, när man nalkas fullbordan af företaget.

Detta har jag velat säga för att i någon mån försvara den reserverade hållning, som afdelningen iakttog gent emot dessa anbud vid föregående tillfällen.

Nu pointerade herr Hammarlund ytterligare detta förbiseende och sade att år 1903 kunde man dock ha fått köpa tomten för 150,000 kronor. Så vidt jag kan påminna mig, var egendomen då emellertid icke erbjuden staden; och icke ansåg afdelningen det lämpligt att gå omkring och söka köpa tomter på denna trakt.

Hvad det beträffar, hur affären ställer sig nu, har jag försökt att göra en liten kalkyl. För Kungsgatans utvidgning behöfs det 120 kvm., såsom herrarne se i afdelningens utlåtande; detta skulle nu exproprieras. Såsom herrarne veta, har Stockholms stad icke så synnerlig treflig erfarenhet af expropriationer; jag skulle kunna nämna ett eller annat exempel härpå, men det är ju alltid dumt att röra upp obehagliga saker.

Om Stockholms stad emellertid skulle expropriera ifrågasvarande mark, ligger det bra nära till hands att tro, att staden skulle få betala ungefärligen det pris som staden helt nyligen betingat sig, då den sålt tomt alldeles i närheten. Det är visserligen sant att detta var i hörnet af Norrlandsgatan, men vid Kungsgatans framdragande och utvidgning kommer denna tomt att få nästan lika fördelaktigt läge som den här omhandlade. Där betalade köparen 600 kronor kvm. Skola vi tänka oss ett sådant expropriationspris äfven här, så kommer staden att för denna lilla tomtbit få betala 72,000 kronor; jag antar, att detta pris icke alls är osannolikt.

Härtill kommer emellertid att Stockholms stad skulle behöfva underkasta sig vidlyftiga arbeten för att skydda detta hus mot ras. Det är icke så som herr Bendixson tyckes antaga, att fara för ras föreligger endast ifall man sänker Oxtorgsgränden. Nej, det står tydligt i afdelningens skrifvelse: »hvadan såväl schaktning för Kungsgatan som ock, i än högre grad, sänkning af gränden skulle medföra dyrbara anordningar för att skydda nämnda hus från att rasa». Men äfven för schaktning af Kungsgatan behöfver vidliggande hus stödjas genom dyrbara betonnurar och dylika anordningar, för hvilka kostnaderna icke äro uträknade, ehuru man kan vara viss på att de skola gå till rätt betydliga belopp. För att få Kungsgatan reglerad på ett litet område af 120 kvm. har staden således att emotse en direkt utgift af ungefär 90,000 kronor eller någonting sådant.

Hur ställer sig nu saken såsom tomtaffär betraktad, ty vi få väl lof att räkna den så också. Priset är 300,000 kronor, tomtens areal är 720 kvm.; däraf bortgå 120 kvm. till gatan. Då återstå således 600 kvm. eller något däröfver, noga räknadt. Kungsgatan är färdig om 2 år, så att denna tomt då är färdig att säljas och bebyggas; eller säg till 1 oktober 1910, så hafva vi $2\frac{1}{2}$ år. Om jag nu lägger en ränta af 5 % på köpesumman, 300,000 kronor, blir det 37,500 kronor. Detta skulle således blifva totalutgiften för staden för denna tomt, om jag icke räknar några inkomster på den under denna tid. Dividerar jag nu detta belopp med 607 kvm., som jag fått öfver af tomtarealen, blir värdet för tomten 550 kronor kvm. Jag nämnde nyss, att vi nyligen sålt tomt i närheten för 600 kronor kvm. Det är icke antagligt, att priset här blir så synnerligen mycket billigare, när Kungsgatan är färdig. Därtill kommer likväl en sak, som också är nämnd i utlåtandet här, nämligen att

190
Angående
köp af fastig-
heter nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

jag mycket väl till ifrågavarande tomt kan lägga ett område af Oxtorgsgränden, som icke har något raison d'être, när regleringen väl blir färdig. Då får jag en areal af 720 kvm., med hvilken siffra jag kan dividera 337,500: det gör 468 kronor kvm. Det är visserligen ett högt pris i och för sig, men, som jag nyss sade, om vi jämföra det med det pris, till hvilket staden nyligen sålt tomt i trakten, hafva vi all anledning att tro, att staden kan erhålla detta pris.

Det är sant, såsom herrarne säga, att staden icke skall spekulera i att sälja tomter; men vi skola väl hafva ersättning för de stora uppoffringar vi göra, isynnerhet när vi draga fram stora esplanader och spränga fram trafikleder genom berg. Här ifrågavarande kvarter blir säkerligen mycket begärligt ur affärssynpunkt.

Dessutom är det en annan sak som påpekas i utlåtandet, nämligen att staden rör om en liten egendom vid Malmskillnadsgatan, hvilken egendom är nästan obebyggd. Den är väl liten, om den i och för sig skall användas till större affärsrörelse. Dessutom är det högst antagligt, att man från Malmskillnadsgatan vill hafva en trappa ned till Kungsgatan. Det naturliga är då, att stadens hus vid Malmskillnadsgatan användes därtill, men härigenom skulle denna egendom blifva ännu mer förminskad. På grund däraf att egendomen är så liten, blir dess värde då betydligt mindre, än det skulle blifva, om egendomen sammansloges med här ifrågavarande egendom. I sistnämnda fall kunde staden få fullt pris för hela denna egendom, som bildar ett särskildt kvarter för sig med fasad åt fyra sidor.

På de skäl jag här framdragit finner jag det därför vara fördelaktigast att nu köpa den här omhandlade tomten, hvarför jag ber att få yrka bifall till beredningsutskottets förslag.

Herr Herlitz: Jag skall icke alls gifva herr Hallström något hundhufvud att bära! Jag klandrar hvarken 1904 eller 1908 års första afdelning. Jag tror mig förstå, att det icke är nödvändigt för staden att köpa denna tomt, men att staden väl skulle göra en god affär därpå, trots att priset är så högt.

Jag föreställer mig likväl att till och med tomtaffärer kunna få ses ur en annan synpunkt än penningens. Jag föreställer mig, att äfven tomtaffärer kunna få mätas efter en moralisk måttstock. Då får jag säga, att det bjuder mig emot att lägga hyende under lasten genom att säga ja till det föreliggande förslaget. Jag vill

hellre låta staden afstå från den goda affär som det ifrågasatta köpet till äfventyrs skulle befinnas vara, och i stället taga den moraliska vinsten af att hafva afvisat ett försök, hvars rätta namn icke får offentligen nämnas.

Angående
köp af fastig-
heterna nr. 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

Herr Josef Carlsson: Den som tagit denna tomt i betraktande och närmare skärskådat saken, kommer ovillkorligen till det resultat, att här icke finnes något annat att göra än att köpa tomten. Hur skulle det te sig, om man exproprierade en del af tomten och lade upp en stödjemur? Jo, staden skulle själf hindras att bebygga sin egen tomt strax i närheten. Det förefaller mig som om det skulle vittna om bra liten blick på tingen, om man afsloge köpeförslaget.

På grund häraf anhåller jag att få yrka bifall till beredningsutskottets hemställan.

Herr Lamm: Min kamrat i afdelningen herr Hallström har redan anfört alla de skäl som göra det lämpligt och viktigt för Stockholms stad att förvärfva ifrågavarande tomt. Jag kan därför inskränka mig till att tillägga endast några få ord.

Gent emot reservanterna vill jag anföra, att i händelse man ämnar bedöma sådana här saker efter känsluskäl och mäta dem med moralisk måttstock, då är det sannerligen mycket svårt att sitta kvar i första afdelningen och sköta stadens affärer.

Herr Warburg sade, att detta var en ledsam, en förhatlig historia, och jag vet icke allt hvad för adjektiv han använde. Jag försäkrar herr Warburg, att när man kommer att sitta ett par år i första afdelningen, så har man efter den tiden sett så mycket i den här vägen, att man rent af blir förhärdad. De personliga förhållandena äro här relativt hyggliga, vågar jag påstå. Här är det icke några tomtjobbare som trängt sig emellan och velat pressa staden att betala oskäligen pris, hvilket herrarne väl kunna förstå däraf att vederbörande ägt tomten flere år. Vi äro i det läget, att vi behöfva exproprieras tomten. Vi hafva då kommit underfund med, att vi tro oss kunna tillvarataga stadens intressen bättre genom att köpa tomten. Det är nämligen att märka att det är vi, som kommit fram med förslaget att köpa tomten för stadens räkning; det är icke så, att den nu erbjudits oss. Vi befinna oss faktiskt i det läge, att vi behöfva antingen exproprieras en del af ifrågavarande tomt och därför underkasta

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polaacken.
(Forts.)

oss ganska dyrbara upppoffringar för att stödja den del som blir kvar åt Kungsgatan eller, såsom herr Hallström påvisat, köpa hela tomten och taga igen en del genom att taga ett stycke från det öfverflödiga Oxtorget. Vi kunna tillgodogöra oss denna tomt äfven på det sättet, att vi sänka Oxtorgsgränden till Kungsgatans nivå. Därigenom blir det en fördel såväl för den tomt, som det nu är fråga om att förvärfva, som för den tomt, hvilken ligger på andra sidan Oxtorgsgränden och som staden redan äger. Herrarne få icke glömma att med nuvarande byggnadsordning det faktiskt förhåller sig så, att den som äger huset i kvarteret Polacken antagligen får bygga ett hus i 7—9 våningars höjd vid Kungsgatan. Ur denna synpunkt är det en ganska dyrbar tomt det gäller, och därför veta de nuvarande ägarne äfven hvad den är värd.

Herr Bendixson ville icke taga på sitt ansvar att tillstyrka köpet. Jag för min del vill icke taga på mitt ansvar att låta köpet glida staden ur händerna. Det är därför jag ber att få yrka bifall till beredningsutskottets hemställan.

Herr Söderlund: Det är rätt intressant att af våra ledande ledamöter i första afdelningen få höra hvad det är för tendenser som göra sig gällande hos afdelningens ledamöter i afseende å tomtspekulationer. Stockholms allmänhet har en längre tid observerat dessa tendenser och känner dem, men att få dem konstaterade så här öppet är naturligtvis så mycket bättre. Om första afdelningen fortfar att slå under sig all mark i Stockholm i syfte att återsälja den till allt högre och högre pris är det ju klart, att snart icke annat än miljardörer från Amerika kunna bo här. Det finns ingen gräns för priserna på områden, som någon lyckats slå under sig och blifva själfhärskare öfver.

Dessa blomstermålningar som herrarne framhållit för oss, att vi skola få bra betaldt för tomterna när vi åter sälja dem, dessa blomstermålningar tilltala mig icke alls, och jag hoppas att de icke heller tilltala den stora hyrande allmänheten.

Det är icke så länge sedan stadsfullmäktige förehade till behandling ett förslag om att köpa ett par egendommar på söder, hvilka inköpts af en privatman — såsom jag förmodar utan att veta att staden behöfde dem. Stadsfullmäktige afslogo då detta köp, därför att den nye ägaren ville förtjäna så mycket som 150,000 kronor på transaktionen. Så vidt jag fattade, var detta uteslutande motivet för stadsfullmäktiges afslag å köpet. Jag kan

därför icke förstå hur det nu skulle kunna vara möjligt för stadsfullmäktige att gå in på att köpa den nu ifrågavarande egendomen och betala afvenledes 150,000 kronor mer än köparen betalt för densamma — en köpare nämligen som vetat att staden behöfver egendomen och spekulerat därpå. Om fullmäktige beslöte sig för detta köp, vore det ju att gifva alla dylika spekulanter på hand utsikt att kunna förtjäna glupskt på staden.

Mig synes det således i likhet med ett par föregående talare vara nödvändigt att man här nu säger nej. Det ansvar som skulle kunna följa af detta nej genom den expropriation som då blir nödvändig, tror jag att hvar och en af stadsfullmäktige kan bära.

Dessutom ligger frågans tekniska sida på det sätt, som jag förmodar att herrarne samtliga nog ha reda på, nämligen att Oxtorgsgränden, som är af endast ungefär 50 fots längd, naturligtvis bör igenläggas. Också är det mig oförklarligt att afdelningen icke för länge sedan kommit med förslag därom. Ty nog kan väl afdelningen förstå, att man icke för trafikens skull behöfver denna gränd om endast 50 fots längd och som till på köpet skulle få den betydande stupningen af 35 : 50; och en trappgränd här för trafikens skull behöfves gifvetvis icke.

Herr Hallström har uppriktigt erkänt att nämnden icke försökt att köpa denna egendom. Nå, det var åtminstone uppriktigt sagdt! Men hvarför har nämnden icke försökt att göra det, när den visste att egendomen var till salu och att gaturegleringen inom kort skulle utföras? Jag kan icke förstå detta.

Det är ett egendomligt förhållande med denna köpefråga. För en 12 å 15 år sedan kommo dåvarande ägarne till tomten och beklagade sig för mig, som då bodde på Kungsholmen, samt frågade huru det var möjligt att det kunde sitta sådana personer i drätselnämnden, som oupphörligt afslogo deras framställningar till nämnden att köpa egendomen, då staden borde hafva densamma och priset var rimligt, och att det var rimligt bevisas bäst däraf, att de fått det nu. Jag svarade dem att jag ingenting kunde göra åt saken, ty stadsfullmäktige hade lämnat fullmakt in blanco till drätselnämnden att i dylika fall sköta om stadens intressen. Och gång på gång kommo dessa ägare tillbaka och frågade huru det var möjligt att stadsfullmäktige icke insågo hvad som här försigginge och att staden ovillkorligen skulle behöfva tomten. Ja, det kan ju vara möjligt att stadsfullmäktige och drätselnämnden icke insågo detta. Till sist sålde, som vi nu sett,

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna n:r 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

dåvarande innehafvarne bort egendomen, förmodligen med en ganska obehaglig känsla. De voro förmodligen tvungna att sälja den; familjeförhållandena voro antagligen sådana, att de icke kunde hålla den längre till stadens disposition.

Jag kan icke neka till att det för mig har sett ut som om det funnits någon kraft som haft makt att säga som så, nej, vi skola icke köpa egendomen af de gamla ägarne, och så har det icke heller blifvit något köp af. Jag vill naturligtvis icke påstå att så är förhållandet, men så har det i alla fall sett ut för mig.

Som herrarne veta, har till grund för drätselnämndens fastighetsköp legat en princip, nämligen: »Den enskilde dör, men staden dör aldrig, därför kan staden vänta, tills den enskilde dör.» Detta uttryck har jag hört uttalas af vederbörande, och det innefattar en affärsmoral, som jag icke i ringaste mån kan gilla, då ju staden har rätt att expropriera gatumark, om staden behöfver sådan från egendom. Dessa expropriationskostnader hafva icke heller varit så stora, som drätselnämndens första afdelning målat ut dem, ty jag vet åtskilliga fall, vid hvilka efter min uppfattning af värdena expropriationen varit mycket billig, ja så billig, att de personer, som utsatts därför, blifvit ruinerade. För öfrigt tillsätter ju staden $\frac{1}{3}$ af ledamöterna i expropriationsnämnden samt stadens tjänstemän i rådhusrätten $\frac{1}{3}$, och den enskilde står där med endast $\frac{1}{3}$. Stadens intressen böra således kunna blifva väl tillgodosedda af dessa 6 ledamöter.

Jag skall be att få instämma med dem, som yrkat afslag å utskottets hemställan.

Herr Martin: Herr ordförande, mina herrar! Då jag förra året i en fråga af liknande beskaffenhet gjorde ett yrkande, som i viss mån gick i motsatt riktning mot det, hvilket jag nu kommer att framställa, ber jag i korthet att få afgifva en förklaring hvarför jag nu handlar på annat sätt.

Här föreligger fråga om ett inköp, som af känsluskäl, hvilka jag respekterar, mycket väl kan anses vara motbjudande. Men såsom herr Lamm uttalat, böra dock känsluskälen icke vara bestämmande för oss, som här skola afgöra Stockholms stads ekonomiska angelägenheter.

Om man granskar den sak, som här är före, tror jag, att med någon erfarenhet af hur det ställer sig för Stockholms stad,

om man väljer den ena eller andra vägen — detta frivilliga aftal eller anlåtande af expropriationsförfarandet — man måste finna, att det är fördelaktigare för Stockholms stad att antaga det aftal, som här är preliminärt uppgjort. Herr Hallström har mycket tydligt utvecklat de skäl, som ligga till grund för förslaget om inköp af denna egendom, och de innefattas i korthet däri, att en expropriation fränsetd betalningen för den ifrågavarande gatumarken — ägarne säga naturligtvis, att de icke medgifva inköp af hela egendomen utan endast af den del, som erfordras för stadens behöf — är förenad med så stora utgifter i skadeersättningsväg, att detta kommer att högst betydligt öka det belopp, som staden får betala för marken. Detta är nackdelen af en sådan expropriation.

Fördelarna åter af ett inköp äro tydligen, att staden får på denna plats en regleringsmöjlighet, som för staden måste ur både den ena och den andra synpunkten vara synnerligen värderik.

Väger jag det omnämnda så att säga moraliska skälet mot de för mig påtagliga reella fördelar, som vinnas genom att betala äfven ett mycket högt belopp för den ifrågavarande tomtens förvärfvande, så ställer sig frågan för mig ganska klar, ehuru jag till en början kände den största tveksamhet mot det föreliggande förslaget.

För att icke uppehålla tiden, ber jag i öfrigt att på de skäl, som här äro tydligt och klart anförda, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bendixson: Jag skall endast nämna, att jag icke är påverkad endast af känlostämningar, utan att jag här äfven anser reella skäl föreligga.

Jag vill framhålla, att, om den nuvarande byggnaden står kvar och ersättning för därå förorsakad skada skall betalas, denna ersättning icke torde blifva allt för afsevärd, enär det ej är något stort präktigt hus, utan, såsom herrarne finna, om herrarne taga det i betraktande, ett mycket obetydligt och dåligt hus, som skulle kunna blifva skadadt genom en sänkning af gatan.

Om återigen den nuvarande ägaren, såsom herr Lamm framhöll, skulle sänka grunden ända ned till Kungsgatan, så kvarstode ju icke någon ersättningsskyldighet å stadens sida.

Hvad slutligen regleringssynpunkten beträffar, så förstår jag verkligen icke, hvad det är för viktiga skäl, som i detta afseende

190
Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.

(Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna n:r 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

skulle vara för handen. Är det den obetydliga Oxtorgsgränden, i hvilken man vill hafva en passage ned till Kungsgatan? Annars synes det mig, att hvad som talar för saken är, att staden kan med den tomt, som skulle inköpas, sammanslå en annan tomt och på så sätt göra en affär som af mången anses förmånlig. Frågan är tydligen: tror man, att de nuvarande höga tomtprisen komma att stå sig, så att staden verkligen härmed gör ett fördelaktigt köp? Då kan man af reela skäl säga ja. Står man åter på den ståndpunkten, att de nuvarande högt uppdrifna tomtprisen icke komma att äga bestånd, skall man säga nej. Jag står på den senare ståndpunkten och säger nej, oafsedt känslökälen, hvilka äfven föranleda mig att göra detta.

Herr vice ordföranden: Herr ordförande, mina herrar! Jag är förekommen af herr Martin och vill lika med honom hänvisa till att affärssaker icke få afgöras uteslutande af känslökäl. Man får naturligtvis se till, hvad stadens fördel bjuder eller icke bjuder. Vi hafva gjort många affärer, genom hvilka vi fått köpa fastigheter, som förut erbjudits oss billigare. Jag vill erinra om köpet af egendomen Årsta. Denna egendom erbjöds staden för många år sedan för 450,000 kronor. Staden köpte den icke då, men har sedermera inköpt den för flera millioner. Skulle man då hafva sagt, att det vore omoraliskt och uppmuntrade till tomtjobberi att inköpa Årsta för ett så stort belopp, då vi förut kunnat få egendomen mycket billigare? Naturligtvis icke. Man sade: Är det klokt af Stockholms stad att köpa? Man fann, att så var förhållandet och köpte.

På samma sätt bör man här fråga: är det klokt af Stockholms stad att köpa denna fastighet, eller är det klokare att icke köpa den?

Herr Söderlund har sagt, att Oxtorgsgränden bör igenläggas. Ja, just därför böra vi köpa huset, ty utan att köpa huset kunna vi icke igenlägga gränden. Det måste nämligen finnas utfartsväg från tomten till gränden. Om vi vilja igenlägga gränden, måste vi köpa huset.

Staden rår om huset på andra sidan gränden och äger öfriga tomter i kvarteret samt kan, om det nu ifrågavarande köpet sker, fördelaktigt reglera hela området. Det är ljuspunkten i köpet, att staden blir herre öfver hela trakten.

Jag tror alltså, att, ehuru priset, såsom här framhållits, är

ganska dyrt, vi böra betala detta pris. Det är ju naturligt, att priset skall stiga, när man drager fram en sådan trafikled som Kungsgatan, och man får därför finna sig i att köpeskillingen stigit.

För öfrigt, om man anlägger den moraliska synpunkten, icke är det väl moraliskt att köpa för underpris. Härom har ock förut här i stadsfullmäktige i ett och annat fall erinrats. Expropriation är enligt herr Söderlunds mening icke alls något moraliskt, ty det är staden, som efter hans åsikt behärskar nämnden genom de af staden själf utsedda ledamöterna och de af rådhusrätten valda medlemmarna. Det är staden, hvares intresse dominerar i expropriationsnämnden enligt herr Söderlunds skildring, hvilken jag för öfrigt tror icke vara riktig.

Men fränsedt detta, icke betyder det något för tomtjobberiet, som man kallar det, om staden köper eller icke köper denna tomt. Det florerar naturligtvis eller florerar icke allt efter konjunkturerna, alldeles oberoende af denna lilla tomtaffär, ty här i Stockholm och i stadens omnejd ske tusen andra tomtaffärer, som äro bestämmande för tomtmarknaden.

Däremot tror jag, att Stockholms stad med hänsyn till de stora intressen, som staden har att bevaka i trakten såsom ägare till närliggande området, gör en dum affär, om staden icke köper ifrågasvarande egendom, och därför tror jag, att det ur affärssynpunkt är klokt att bifalla köpet.

Jag yrkar på grund häraf bifall till beredningsutskottets förslag.

Herr Rystedt: Jag skall för min del instämma med herr Söderlund så till vida, att jag beklagar, att första afdelningen icke för länge sedan har köpt den egendom, som nu är föreslagen till inköp. Jag beklagar det därför, att första afdelningen mycket väl visste, att Stockholms stad *måste* hafva den, och därför anser jag också det vara ett verkligt förbiseende af första afdelningen att icke för länge sedan hafva köpt densamma.

Men jag opponerar mig helt och hållet mot herr Söderlunds åsikt, att vi nu skulle afslå beredningsutskottets förslag, och detta gör jag på de grunder, som här framhållits af herrar Hallström, Carlsson, Martin och vice ordföranden.

Det är naturligtvis det sämsta och oklokaste sättet som gerna kan ifrågakomma om man nu afslår detta köp och sedan exproprierar remsan och bibehåller gränden öppen, hvilket man i så

190
Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polackeu.
(Forts.)

Angående
köp af fastig-
heterna n:r 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

fall faktiskt blir tvungen att göra. Köpes däremot egendomen, kan gränden igenläggas och, såsom vice ordföranden sade, staden behärskar sedan hela kvarteret, och det bör därför vara naturligt att stadsfullmäktige måste köpa egendomen.

Att i stället bestämma sig för en expropriation, hvars resultat man icke känner, och påkosta en hel del annars helt och hållet onödiga arbeten anser jag vara ytterligt oklokt.

Jag yrkar därför bifall till beredningsutskottets förslag.

Herr Johan Ludvig Eklund: Herr ordförande! Mina herrar! Äfven jag tycker, att det är hårdt att så att säga nödgas bita i det sura äpplet och köpa denna dyrbara tomt. Men klokheten talar dock för att det är fördelaktigt för Stockholms stad att nu köpa den äfven efter det fordrade höga priset. Jag skall be att få framdraga några skäl, som härvidlag för mig synas vara mest afgörande.

Stockholms stad äger den bredvidliggande tomten i samma kvarter, inköpt för åtskilliga år sedan för ett pris af 100,000 kronor. Denna tomt har större areal än den, hvars inköpande nu är föreslaget, men kommer att släppa till mera gatumark på den grund, att den ligger längre fram på gatan. Det är alldeles gifvet att, om Stockholms stad endast tager gatumarken af den tomt, hvarom nu är fråga, den tomt, som Stockholms stad redan äger i kvarteret, får ett ganska ringa värde för staden. Det är först därigenom att Stockholms stad förvärfvar den nu ifrågavarande tomten, som hela kvarteret erhåller ett högre värde. Affären blir därigenom mycket fördelaktigt för staden. Detta är en sida af saken.

Den andra sidan, som är ännu fördelaktigare, är, att, om Stockholms stad blir ägare till hela kvarteret, staden får möjlighet att ändra profilerna på kringliggande gator. Jag tror nog, att herrarne litet hvar sett, att Malmskillnadsgatan icke så obetydligt höjer sig från Mästersamuelsgatan upp till Oxtorget och vidare uppåt. Jag föreställer mig, att det skulle gå mycket lätt att sänka Malmskillnadsgatan några fot just vid Oxtorgsgatan. Man skulle då slippa gå så högt öfver åsen, när man skall gå ned till Hötorget. Så föreställer jag mig, att man samtidigt kunde afschakta någon del af Oxtorget och på detta sätt få en bättre uppfartsväg till Hötorget äfven från andra sidan af Malmskillnadsgatan.

Det är också påpekadt, att inköpet skulle medföra den för-

delen, att man kunde på ett tillfredsställande sätt bebygga ifrågasvarande kvarter.

Vidare är det någon af herrarne, som har sagt, att om vi icke inköpa tomten, vi i alla fall måste bygga en trappa upp till Malmskillnadsgatan på Stockholms stads nuvarande tomt. Detta tror jag icke blir behöfligt. Jag tror icke, att detta skulle vara klokt. Det är bättre att hafva gränden öppen och låta den trafik, som söker sig upp på Malmskillnadsgatan, gå den lilla kroken omkring kvarteret. Härigenom kommer man upp utefter en sakta sluttande backe, och Stockholms stad får då möjlighet att begagna hela den långa fasaden åt Kungsgatan, där en dyrbar praktbyggnad kan uppföras.

En annan sak är, att Stockholms stad med det läge ifrågasvarande gatumark har skulle, om det föreslagna tomtköpet godkändes, äga möjlighet att vid försäljning af marken betinga sig ett pris, som vore betydligt högre än eljest skulle blifva fallet. Tomten kan antagligen bebyggas med afsevärdt högre hus än den bredvid liggande marken på grund af sitt sluttande läge. Sannolikt kan man bygga ett hus af 8 våningars höjd. Detta inbringar naturligtvis Stockholms stad, när tomten försäljes, ett vida högre pris.

På grund af dessa skäl och trots det att jag tycker det vara hårdt, att tomtägarne skola förtjäna så mycket på tomten under några år — det blir ju en vinst på 150,000 kronor — ber jag att få biträda beredningsutskottets förslag. Jag anser nu detta vara det bästa för Stockholms stad.

Herr Söderlund: Herr ordförande! mina herrar! Jag vill naturligtvis icke tvista med herr vice ordföranden om huruvida staden eller de enskilde hafva fördelar eller nackdelar af det nuvarande sättet att exproprieras egendomar. Denna fråga kan ju vara omtvistlig. För min del har jag min uppfattning och herr vice ordföranden må ha sin.

Emellertid stå vi naturligtvis nu inför det faktum, att frågan om Oxtorgsgrändens igenläggande eller bevarande måste komma fram och bör komma fram mycket snart. Under sådana förhållanden och då denna frågas behandling kommer att rätt betydligt influera på egendomens framtida värde, bör man taga den i betraktande såsom utgångspunkt vid egendomens värdering. Det är ju alldeles klart, att egendomen får ett helt annat värde, om grän-

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

190

Angående
köp af fastig-
heterna nr 2
och 3 i kv.
Polacken.
(Forts.)

den igenlägges. Nu har egendomen fasad mot öster och söder men fasaden mot öster försvinner, om gränden blir igenlagd.

Det synes mig därför som om det vore rättare att i dag helt enkelt återremittera frågan, köpet må därigenom förfalla eller ej. Det står i förra fallet drätselnämnden fritt att taga upp det igen. Det lär väl icke blifva så mycket dyrare, kan jag tänka, och skulle det blifva dyrare, lär man väl få bära äfven detta, då man bär så mycket annat.

Jag anser alltså, att man bör återremittera frågan för utredning genom drätselnämnden om grändens igenläggande. Jag förmodar, att hvar och en, som varit uppe på platsen och således vet, att denna gränd med sin yta ligger 35 fot öfver Kungsgatans nivå, inser, att den icke kan användas som den är. Skall gränden bibehållas måste den sänkas och kommer då att få ett stup ned till Kungsgatan på 35 fot, hvilket naturligtvis är en sådan vinkel, att den måste förvandlas till en trappa, och hvad vi skulle med denna trappa att göra, förstär jag icke, när vi på båda sidor om gränden på ett kvarters afstånd från hvarandra hafva Regeringsgatan och Malmskillnadsgatan.

Jag skall därför be att få i stället för mitt instämmande i afslagsyrkandet hemställa, att ärendet återremitteras i syfte att få frågan om Oxtorgsgrändens igenläggande utredd.

Herr Warburg: Herr vice ordföranden yttrade några ord om det moraliska i denna sak, och han frågade därvid bland annat: hade det varit mera moraliskt att köpa tomten till underpris? Jag vet icke att det förekommit något förslag om att köpa tomten till underpris. För några år sedan förklarade drätselnämnden, att det pris, som då var på tal, vore så högt, att vi icke borde betala det. Man kan väl icke kalla det då ifrågasatta priset för underpris, då hyrorna icke gäfvos mera än 4 à 5 proc. på köpeskillingen. Sålunda förefaller det mig något hårdraget att säga, att vi skulle hafva gjort oss skyldiga till någon slags obarmhärtighet, om vi då köpt egendomen till det vid denna tid begärda priset.

Likaså tror jag, att det af herr vice ordföranden åberopade exemplet med Årstaköpet icke är träffande, därför att det i ena fallet var en tidsskillnad på många år, men i det andra fallet på några få år. I det ena fallet var den frågan icke uppe, huruvida staden skulle köpa egendomar i omnejden. I andra fallet var det